

24—29 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 28 februari

Sid.

Svar på interpellation av herr Huss ang. ökad anställning i stats-
tjänst av partiellt arbetsföra m. m. 5

Onsdagen den 29 februari

Svar på interpellationer:

av herr Andersson, Karl, ang. medelstillelningen till vägarbeten
m. m. 10

av herr Hagberg ang. prognosverksamheten rörande isförhållan-
dena vid Norrlandskusten m. m. 15

Uttagande av prisutjämningsavgift m. m. 18

Interpellationer:

av herr Huss ang. bättre koordination av judiciell och admini-
strativ bestraffning 31

av herr Franzén om iordningställande av en fiskehamn vid Halls-
huks fiskeläge 33

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 29 februari

Statsutskottets utlåtande nr 33, ang. anslag å tillägsstat II till väg-
underhållet m. m. 18

-- nr 34, ang. överlåtelse av vissa, kronan tillhöriga fastigheter 18

Bevillningsutskottets betänkande nr 9, ang. prisutjämningsavgift
m. m. 18

Bankoutskottets utlåtande nr 3, ang. verkställd granskning av riks-
dagsbibliotekets styrelse och förvaltning. 29

	Sid.
Tredje lagutskottets utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av 9 kap. 24 och 33 §§ vattenlagen	29
— nr 2, ang. ändrad lydelse av 74 § gruvlagen	30
— nr 3, ang. ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket	30
Statsutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifterna under andra huvudtiteln (justitiedepartementet)	30
Bevillningsutskottets betänkande nr 10, ang. ändrad lydelse av punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen	30
— nr 11, ang. upphävande av varuskatten för marmelad och ersättningsmedel härför	30
Första lagutskottets utlåtande nr 8, ang. föreläggande för riksdagen av viss del av straffrättskommitténs förslag till brottsbalk m. m.	30
— nr 9, ang. anteckning å personakt av vapeninnehav	30
— nr 10, ang. returrätt för köpare av bokverk som utgives enligt subskriptionsmetoden	30
Andra lagutskottets utlåtande nr 6, ang. översyn av bestämmelserna om minderårigas rätt att föra traktor	30
Tredje lagutskottets utlåtande nr 4, ang. godkännande av konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja m. m.	30
— nr 5, ang. vissa anslag ur kyrkofonden m. m.	30
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, ang. skyldighet för statens sakrevision och statens organisationsnämnd att årligen till riksdagen avgiva redogörelse för sin verksamhet.	30

Fredagen den 24 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Margareta Berglöv m. fl.;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom propriäbalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag; och

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, avseende inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stödlån till jordbrukare; och

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 85, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta, m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 488, av herr *Eliasson* m. fl.; och
nr 489, av herr *Huss* m. fl.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 33 och 34, bevillningsutskottets betänkande nr 9, bankoutskottets utlåtande nr 3 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 1—3.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 69, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 57 och 60 §§ lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.;

nr 70, angående anslag till Statens rättskemiska laboratorium: Avlöningar för budgetåret 1956/57; och

nr 72, med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret

1956/57 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

nr 11, i anledning av väckta motioner om upphävande av varuskatten för marmelad och ersättningsmedel härför;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om föreläggande för riksdagen av viss del av straffrättskommitténs förslag till brottsbalk, m. m.;

nr 9, i anledning av väckt motion om anteckning å personakt av vapeninnehav; samt

nr 10, i anledning av väckt motion om införande av returrätt för köpare av bokverk som utgives enligt subscriptionsmetoden;

andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna angående minderårigas rätt att föra traktor;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja, dels ock med förslag till lag om åtgärder mot vattenförorening från fartyg, m. m.; samt nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, över motion om skyldighet för statens sakrevision och statens organisationsnämnd att årligen till riksdagen avgiva redogörelse för sin verksamhet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.05.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 28 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00

Justerades protokollen för den 21 och den 22 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Då jag på grund av offentligt uppdrag skall närvara vid OEEC:s förestående ministerrådsmöte i Paris, får jag härmed anhålla om tjänstledighet från riksdagsuppdraget för tiden 27 februari—3 mars 1956.

Stockholm den 24 februari 1956

Gunnar Lange

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg anhålles om befrielse från riksdagsarbetet under den tid läkarintyget utvisar.

Örnsköldsvik den 27 februari 1956

Axel Andersson

Riksdagsmannen *Axel Andersson*, från Örnsköldsvik, är på grund av Neuraste-
nia förhindrad att delta i riksdagsar-
betet under tiden från och med den 27
februari till och med den 12 mars 1956

Örnsköldsvik den 27 februari 1956

Gustaf Lindström

Med. doktor

Till riksdagens första kammare

Hänvisande till närlagda sjukintyg från överläkaren vid Kiruna länslasarett, dr Erik Eriksson, Kiruna, får under-
tecknad härmed anhålla om ledighet

från riksdagsarbetet till och med den 3 mars 1956.

Kiruna den 22 februari 1956

E. Hj Nyström

Ledamot av riksdagens
första kammare

Riksdagsman *Hjalmar Nyström*, Kiruna C, är sedan den 11 februari 1956 in-
tagen för vård å Kiruna lasarett och på
grund härav oförmögen att delta i
riksdagsarbetet till och med den 3 mars
1956, intygas härmed

Kiruna lasarett den 22 februari 1956

Erik Eriksson

Lasarettsläkare

Även de av herr Andersson, Axel, och herr Nyström sökta ledigheterna beviljades.

Ang. ökad anställning i statstjänst av
partiellt arbetsföra m. m.

Herr statsrådet och chefen för civilde-
partementet **LINDHOLM**, som tillkänna-
givit, att han hade för avsikt att vid
detta sammanträde besvara herr Huss'
interpellation angående ökad anställning
i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.,
erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Huss har frågat mig

1) om jag anser mig kunna avge någon
försäkran om att snara åtgärder kommer
att vidtagas för en avsevärd effektivise-
ring av nu rådande, högst otillräckliga
rekrytering av partiellt arbetsföra i sta-
tens tjänst, samt

2) om jag vill utveckla mina synpunk-
ter på frågan om möjligheten att i statlig
tjänst anställa lindrigt kroniskt sjuka,
som vid anställningstillfället är i besitt-
ning av fullgod eller i det närmaste full-
god arbetsförmåga.

På den första frågan kan jag helt kort
svara, att jag inom den närmaste tiden

Ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.

har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att i proposition till riksdagen upptaga vissa förslag i syfte att ytterligare underlätta partiellt arbetsföras anställning i statlig tjänst. En del åtgärder, som här kan ifrågakomma — bl. a. den av interpellanten berörda frågan om inrättande av ett centralt rådgivande organ — har diskuterats i en departementspromemoria, som nyligen har remissbehandlats. Den är nu föremål för beredning inom civildepartementet. Jag anser mig därför för närvarande inte böra gå närmare in på den.

När det gäller den andra frågan bör först konstateras, att möjligheterna att bli anställd i statlig tjänst för det slag av arbetskraft, som interpellanten avser, har ökat avsevärt genom de år 1949 tillkomna anvisningarna i tilläggsbestämmelserna till Saar. Den vidsträckt definition, som där har angivits beträffande begreppet partiellt arbetsför, omfattar nämligen också de i interpellationen nämnda kategorierna av kroniskt sjuka.

Enligt dessa anvisningar skall de personer det här är fråga om anställas på samma villkor som personer, vilkas hälsotillstånd inte företer några brister, under förutsättning att de anses kunna fullgöra normal arbetsprestation och deras sjukdom ur arbetssynpunkt förväntas utveckla sig gynnsamt. Denna sjukdom skall alltså i detta fall inte vara något handikapp, när det gäller att erhålla ordinarie eller extra ordinarie statstjänster. Även om prognosen beträffande deras hälsotillstånd är oviss, skall de emellertid kunna konkurrera på lika villkor med de friska sökande till lediga tjänster. I detta hänseende skall dock anställningsformen som extra tjänsteman regelmässigt anlitas, men nya läkarundersökningar skall efter vissa tidsintervaller ske för att utrona, om vederbörande då kan erhålla extra ordinarie eller ordinarie anställning.

Riskerna för sjukpensionering är onekligen större när det gäller personer, som lider av någon kronisk sjukdom, än i fråga om andra. Och det har inte från något håll gjorts gällande, att de inte borde vara underkastade samma medi-

cinska bedömning som andra sökande för ordinarie eller extra ordinarie statstjänst. Däremot har det från en del håll framhållits att den bedömning, som därvid kommer till stånd, många gånger är alltför restriktiv. Jag vill i detta sammanhang erinra om de sockersjukas problem, som tidigare har varit föremål för riksdagens intresse. I fråga om denna kategori kroniskt sjuka anförde medicinalstyrelsen, som är myndigheternas rådgivande organ i dessa frågor, i ett remissyttrande till första kammarens allmänna beredningsutskott, att den framtida tjänstdugligheten hos en sockersjuk måste betecknas som oviss och genomsnittligt väsentligt lägre än hos frisk person. På grund härav avstyrkte styrelsen ett motionsledes framfört önskemål att sockersjuka skulle beredas möjlighet i vissa fall att erhålla pensionsberättigad statstjänst. Utskottet intog dock här en annan ståndpunkt genom att understryka angelägenheten av att staten, där så ur social och ekonomisk synpunkt kan anses försvarligt, bereder de sockersjuka ökade möjligheter att vinna fast anställning i statens tjänst.

Med anledning av riksdagens skrivelse i denna fråga uppdrog Kungl. Maj:t den 22 april 1955 åt medicinalstyrelsen att genomföra en undersökning rörande de sockersjukas sjukledighets- och avgångsförhållanden vid de statliga verken. Enligt vad jag har inhämtat beräknas denna undersökning bli färdig under vårens lopp. Syftemålet med undersökningen är just att få fram ett material, som kan ligga till grund vid en omprövning av frågan om i vilken mån de sockersjuka kan beredas ökade möjligheter till pensionsberättigande tjänster.

När det gäller de andra grupperna av kroniskt sjuka, är jag tveksam om liknande undersökningar kan göras beträffande dem. Om det ifrågasatta centrala organet inrättas på detta område, torde det emellertid kunna bli en av uppgifterna för detta organ att noggrant följa utvecklingen och framlägga de förslag som kan anses erforderliga.

Ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Jag skall be att få framföra ett hjärtligt tack till herr statsrådet och chefen för civildepartementet för det svar han lämnat på min interpellation, som åtminstone på en punkt är synnerligen tillfredsställande, nämligen att han inom kort kommer att föreslå Kungl. Maj:t en proposition angående ytterligare lättnader för anställande av partiellt arbetsföra i statens tjänst. Å andra sidan råder det givetvis fortfarande en del oklarheter på detta område, som erbjuder en plattform för diskussion, och jag skall peka på några av dem. Jag vill emellertid själv intyga, att dessa spörsmål till en del är mycket svårösta och bland annat omfattar sådana frågor som omskolning m. m. Dessutom vill jag medge, att staten på detta område kanske, åtminstone i princip, har ett försteg framför landsting och kommuner, med andra ord tillämpar mera liberala principer än dessa, även om staten å andra sidan kanske kommer till korta vid en jämförelse med åtgärder, som vidtagits av en del privata företag.

Det är främst två saker, som jag skulle vilja peka på såsom något oklara. Det är för det första frågan om de kollektivanställda. När statsrådet framhåller att det har skapats betydligt vidgade möjligheter efter år 1949 för anställning av partiellt arbetsföra i statens tjänst, borde kanske den lilla inskränkningen ha gjorts, att ifrågavarande beslut endast omfattade tjänstemän med lön enligt löneplan och icke kollektivanställda i statens tjänst. Det är ju möjligt att statsrådet inte i dag kan meddela huruvida han har för avsikt att i den proposition som kommer ta upp denna fråga till behandling. Det är möjligt att departementet inte har intagit någon slutgiltig ställning till frågan. Om så skulle vara förhållandet vill jag inskränka mig till att uttala den förhoppningen, att man inte glömmor bort möjligheten att anställa partiellt arbetsföra även i tjänster, som regleras av kollektivavtal.

Det finns också en annan sak som här spelar en betydande roll. Det är den om-

ständigheten att staten år 1949 i princip har beslutat om ganska liberala grunder för anställning av partiellt arbetsföra i statens tjänst, men att effektiviteten av detta beslut har varit ganska ringa. Riksdagen beslöt 1949 att vissa lättnader skulle göras för anställning av partiellt arbetsföra. Det utfärdades sedan anvisningar till statens allmänna avlösningsreglemente och till verken, samtidigt som det tillsattes en delegation sammansatt av medlemmar ur medicinalstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, som skulle ha hand om frågor av detta slag. Så gick det några år, och i november 1954, då en interpellation framställdes i ämnet, företogs en undersökning, som visade att denna delegation inte haft en enda förfrågan från något statligt verk om anställande av partiellt arbetsföra sedan den startade 1951. Däremot hade delegationen haft en del uppgifter i fråga om sjukpensionering, vilket ju i och för sig är en viktig sak.

I interpellationssvaret finner man inte något besked om delegationens effektivitet under år 1955. Detta får väl tolkas så, att den fortfarande har ganska litet att göra. Man har då kanske anledning fråga sig, varför inte civildepartementet, när denna sak stod klar i november 1954, gjorde en påstötning hos verken för att söka väcka dem ur deras törnrosasömn när det gäller denna fråga. Det är klart, att detta mera är en reflexion än en fråga till herr statsrådet, eftersom herr statsrådet då inte var chef för departementet.

Att det erbjuder åtskilliga svårigheter att åstadkomma ändringar på detta område framgår också av de besvärigheter som förelegat, då det gällt att få fram lindringar i synkravsbestämmelserna, vilket jag framhållit i min interpellation. Den kommitté, som på 1940-talet arbetade med frågan om synkravsbestämmelserna, framlade år 1950 ett förslag till bestämmelser med betydligt minskade krav på olika områden. Kommitténs rekommendationer har sedan börjat tillämpas i flertalet statliga verk. Men ännu återstår en del verk — kanske inte statliga men i alla fall sådana

Ang. ökad anställning i statstjänst av partiellt arbetsföra m. m.

som är underkastade vissa statliga bestämmelser, t. ex. de enskilda järnvägarna och spårvägarna — dit de mera liberala synkravsbestämmelserna ännu inte hunnit.

Hur hårda dessa bestämmelser varit framgår av en uppgift i synkravskommitténs betänkande år 1950, nämligen att man under åren 1942—1946 måste kassera inte mindre än 236 personer, som hade sökt plats vid statens järnvägar, framför allt i loktjänst.

I fråga om vad som säges i interpellationssvaret rörande sjukpensioneringen måste jag erkänna, att jag är en liten smula oklar om vad herr statsrådet har för uppfattning. Det är givet, som herr statsrådet säger, att lättare kroniskt sjuka, som anställs i statlig tjänst, löper större risk att bli sjukpensionerade än friska personer. Men när det å andra sidan säges att det inte från något håll gjorts gällande, att dessa personer inte borde vara underkastade samma medicinska bedömning som andra sökande för ordinarie eller extra ordinarie statstjänst, så strider det i viss mån mot innehålllet i påföljande mening, där det heter, att denna bedömning från vissa håll ansetts vara alltför restriktiv. Det strider ännu mer mot riksdagens i interpellationssvaret omnämnda beslut i anledning av en motion att understryka vikten av att staten bereder de sockersjuka ökade möjligheter att vinna fast anställning i statens tjänst. Jag tror för min del, att man på enahanda sätt kan erbjuda vissa lindrigt kroniskt sjuka, t. ex. personer med ett mindre hjärtfel, en astmatisk bronkit o. s. v., anställning med pensionsrätt. Herr statsrådet ställer sig inte helt avvisande till den tanken men anser, att denna fråga får överlämnas till det centrala organ, som väntas bli inrättat på detta område.

Till slut vill jag endast framhålla att de frågor som vi här diskuterar självfallet är en del av ett mycket större frågekomplex. Alla är vi på det klara med att landet behöver uppsamla all den arbetskraft som finns, den må vara partiellt eller fullständigt bibehållen. Pensioneringen blir då en sekundär fråga.

Om en partiellt arbetsföra person förhindras att arbeta och erhåller sjukpension enligt lagen om folkpensionering innebär detta en dubbel utgift för staten och kommunerna liksom för skattebetalarna, det vill säga utlämnande av pekuniära förmåner utan att det blir en arbetsprestation i utbyte som åtminstone till en del kan lämnas. Huvudprincipen bör väl vara arbete, i den mån arbete kan utföras och intill en viss ålder, då vederbörande får folkpension jämte eventuell annan pension i den utsträckning kvantiteten utfört arbete berättigar därtill. Må vi hoppas att den ifrågasatta obligatoriska pensionsförsäkringen skall bidra till att lösa detta problem.

Med dessa ord vill jag än en gång framföra mitt tack till statsrådet för svaret.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Herr Huss berörde i någon mån en del av de problem som uppstår i den promemoria som för närvarande är föremål för bearbetning i departementet. Det gällde dels de kollektivavtalsanställda och dels vissa andra frågor. Jag tror att det är lämpligast att spara den diskussionen till dess att propositionen ligger på riksdagens bord.

Herr Huss förklarade vidare, att det inte gjorts något från departementets sida för att fästa myndigheternas uppmärksamhet på de bestämmelser i Saar som ger vidgad möjlighet att anställa partiellt arbetsföra. Jag vill då erinra om att civildepartementet i december månad 1954 utfärdade ett särskilt cirkulär till verken, där just detta spørgsmål berörs.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 69, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 57 och 60 §§ lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag till statens rättskemiska laboratorium: avlöningar för budgetåret 1956/57.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 72, med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 2, bevillningsutskottets betänkanden nr 10 och 11, första lagutskottets utlåtanden nr 8—10, andra lagutskottets utlåtande nr 6, tredje lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 73, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, så

ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 490, av herrar *Sunne* och *De Geer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den tekniska skolutbildningen;

nr 491, av herr *Arrhén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den tekniska skolutbildningen;

nr 492, av herr *Mossberger* m. fl., i anledning av Kungl. Ma:ts proposition angående den tekniska skolutbildningen; samt

nr 493, av herr *Andersson, Alvar*, och herr *Andersson, Lars*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.24.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 29 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Ang. medelstildelningen till vägarbeten m. m.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Karl Anderssons interpellation angående medelstildelningen till vägarbeten m. m., erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Karl Andersson har frågat mig, om jag observerat de stora praktiska olägenheter, som uppstår i fråga om vägbyggnadsarbetet genom att dels riksdagen beslutar om vissa anslag, dels av Kungl. Maj:t fastställda rambelopp tillämpas, samt om jag har för avsikt att överväga en uppmjukning av beslutet om rambe­gränsning av den 18 november 1955, så att större medelstildelning kan tillföras väg- och brobyggnadsarbeten under år 1956.

I anledning härav får jag anföra följande.

De flerårsplaner, som enligt vägstadgans bestämmelser vart femte år upprättas för att tjäna till ledning för den ordinarie statliga väg- och brobyggnadsverksamheten, grundar sig för den löpande perioden 1955—1959 på det program, som legat till grund för 1954 års riksdags beslut om automobils­kattens storlek. Man har sålunda i dessa planer upptagit investeringar med en successivt ökad omfattning från 320 miljoner kronor under år 1955 till 450 miljoner kronor under år 1959. De av riksdagen för åren 1955 och 1956 anvisade anslagen till nämnda verksamhet överensstämmer med de totalbelopp, för vilka nu gällande flerårsplaner är upprättade. Ehuru detta program utgör en riktpunkt för vägbyggnadsverksamheten, som i princip bör följas, kan dock många faktorer komma att påverka ett dylikt långtidsprogram både i ökande och minskande

riktning. I gynnsamma lägen kan det vara möjligt och lämpligt att investera mera än programmet, varvid vissa arbeten i flerårsplanerna tidigareläggs. Så skedde t. ex. under åren 1952 och 1953, då de faktiska investeringarna översteg det till grund för flerårsplanerna då föreliggande programmet med sammanlagt 35 miljoner kronor. I andra fall tvingas man att medge vissa uppskov i fråga om flerårsplanernas förverkligande. Under kalenderåren 1954 och 1955 hindrade sålunda det samhällsekonomiska läget genomförandet av en vägbyggnadsverksamhet av den omfattning, som förutsatts i uppgjorda planer. Programmen för sistnämnda båda år kom att underskridas med tillhoppa omkring 100 miljoner kronor.

Den investeringsverksamhet, som med hänsyn till de samhällsekonomiska konsekvenserna bedöms möjlig i ett visst läge, fastställs av Kungl. Maj:t årligen genom särskilda medelsförbrukningsramar. I anslutning härtill upprättar den verkställande myndigheten länsvis ett aktuellt arbetsprogram för det kommande verksamhetsåret.

De olägenheter, som interpellanten anser följa med en dylik begränsning i medelsanvändningen i förhållande till långtidsprogrammet och de i enlighet därmed anvisade anslagen, torde vara i stort sett av två slag. För det första uppkommer extra arbete och vissa svårigheter i övrigt genom att vägförvaltningarna vid uppgörandet av det årliga arbetsprogrammet men även vid planeringen på längre sikt ej helt kan följa flerårsplanerna. För det andra blir investeringarna ej av den storleksordning, som motsvarar det genom programmet erkända behovet av vägbyggnadsverksamhet med hänsyn till kravet på vägnätets standard.

Jag är den förste att beklaga dessa olägenheter. Framhållas bör dock att motsvarande förhållanden gäller för huvuddelen av den statliga investerings-

Ang. medelstildelningen till vägarbeten m. m.

verksamheten. Vägbyggnadsverksamhetens spridning på ett mycket stort antal arbetsobjekt av skilda slag över hela landet gör emellertid svårigheterna i vad gäller omdisponeringen av resurserna i förhållande till ett ursprungligen tänkt program mer påtagliga för väg- och vattenbyggnadsverket. Det bör emellertid å andra sidan påpekas, att vägförvaltningarna även tidigare stått inför begränsningar i medelsanvändningen i förhållande till flerårsplanerna. De investeringsramar som numera tillämpas motsvarades därvid tidigare av byggnadstillstånds begränsning.

Jag är medveten om att arbetet med planeringen för ett kommande års verksamhet väsentligt underlättas, ju tidigare besked kan lämnas väg- och vattenbyggnadsverket om nästa års medelsförbrukningsram. Ramen för innevarande år fastställdes av Kungl. Maj:t i början av november förra året. Härvid meddelade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att investeringsverksamheten under år 1956 tills vidare borde anpassas inom en ram av 275 miljoner kronor jämte ett belopp av drygt 8 miljoner kronor avseende Sveriges kostnadsandel under år 1956 i den s. k. Trondheimsvägen. 1956 års hittillsvarande ram utgör alltså ca 283 miljoner kronor mot programmets beräknade medelsomslutning om 355 miljoner kronor. Vidare vill jag särskilt göra klart, att då Kungl. Maj:t sedermera på förslag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fastställt fördelningen av medlen mellan länen och mellan de olika anslagen enligt den angivna, i förhållande till flerårsprogrammet beskurna medelsförbrukningsramen, har detta föregåtts av en noggrann prövning med ledning av uppgifter från styrelsen. Medlen har fördelats med hänsyn till redan bundna medelsbehov för påbörjade företag och med beaktande av att vägförvaltningarna skall kunna bedriva arbeten i egen regi i en omfattning så att sysselsättningen av verkets egen mera fast anställda arbetskraft tryggas. Som en följd av investeringsbegränsningen skjuts vissa i och för sig angelägna nya företag framåt i tiden, bland vilka interpellanten nämner några.

Skulle det senare under året visa sig möjligt att lätta på investeringsregleringen inom detta område, är Kungl. Maj:t givetvis beredd att — på samma sätt som skedde förra året — ompröva tilldelningen.

Vad särskilt angår förhållandena vid vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län har jag inhämtat, att vägförvaltningen numera, sedan man där gjort vissa närmare detaljplaneringar, förutser, att den med den gjorda begränsningen av medelsförbrukningen under år 1956 kommer att fr. o. m. oktober få avskeda 20 man, varav 5 med kortare anställningstid än ett år. För dagen ser man ingen möjlighet att behålla dessa, såvida icke medelstildelningen för länet ökas. Härvid står till Kungl. Maj:ts förfogande i första hand vissa medel inom medelsförbrukningsramen, vilka t. v. innehållits bl. a. just för att möta dylika lägen men även för viktiga företag, som väntas först senare bli aktuella.

Beträffande olägenheterna av eftersläpningen i förhållande till investeringsbehovet sådant det angivits i gällande femårsprogram, så har jag senast i november förra året vid besvarandet av en liknande interpellation i andra kammaren förklarat, att möjligheterna att öka den för året hittills angivna investeringsramen är föremål för min oavlåtliga uppmärksamhet. Det är att hoppas, att förutsättningar skall uppkomma för en önskvärd höjning av ramen.

Jag vill vidare icke underlåta att framhålla, att det nuvarande läget med medelstillgångar under väganlagen, som avsevärt överstiger vad som för dagen kan bedömas bli erforderligt under det nu aktuella medelsförbrukningsåret, betingas av rådande förhållanden på investeringsområdet och arbetsmarknaden. Sett mot bakgrunden av det moderna vägbyggandets alltmera kostnadskrävande teknik jämte de behov, som följer med motorfordonstrafikens snabba ökning, framstår reservationsmedelsbehållningarna på väganlagen ingalunda såsom anmärkningsvärda. Ett med hänsyn till disponibla medelsbehållningar och dagens förutsebara investeringsmöjlighe-

Ang. medelstillelningen till vägarbeten m. m.

ter avpassat medelsäskande förutsätter en omprövning av väginvesteringsprogrammet. Såsom framhållits i årets statsverksproposition anser jag, att det bör anstå med en dylik omprövning ännu ett år tills man får möjlighet att bedöma frågan om väginvesteringsverksamhetens framtida omfattning mot bakgrunden av de resultat, som väntas framkomma bl. a. genom den pågående långtidsutredningen.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret. Min tacksamhet hade kanske varit större, om svaret varit mera positivt. Statsrådet säger sig dock förstå olägenheterna av den nu tillämpade ordningen och säger sig vara den förste att beklaga dessa olägenheter. Statsrådet borde ju med den ställning han intar till vägväsendet vara den förste som sökte undanröja dessa olägenheter.

Olägenheterna är inte bara av det slag herr statsrådet anfört i svaret. Den nuvarande ordningen medför även åtskilliga sidoverkningar genom att vägplaner inte kan fullföljas. Det inträder en förskjutning i tidtabellen. En femårsplan blir i själva verket en sjuårsplan med allt vad därmed följer. Detta inverkar även på byggnadsplaneringen i samhället som berörs av vägarna. Det hindrar eller fördröjer en planlagd bebyggelse och sätter käppar i hjulen på många olika sätt.

Det är riktigt att den nu fastställda femårsplanen för väg- och brobyggnadsverksamheten grundar sig för den löpande perioden 1955—1959 på det program som låg till grund för 1954 års riksdagsbeslut om automobilskattemedlens storlek. Skatten blev således avvägd i förhållande till det vägbyggnadsbehov som då ansågs föreligga. Riksdagen har också vid upprepad tillfällen sagt ifrån, att automobilskatten skall oavkortad gå till vägväsendet. Sedan år 1954 har emellertid genom tillämpningen av investeringsramar för vägbyggnader uppstått en efterläpning, som vid utgången av inne-

varande år torde uppgå till cirka 180 miljoner kronor.

Det är att märka att vi här har att göra med en specialbudget. Inkomsterna, alltså automobilskattemedlen, har avvägs i förhållande till behovet av vägar, och det är uppenbart att de, som har att betala skatten, vill se att medlen kommer till användning för sitt avsedda ändamål. Det går inte i längden att innehålla dessa medel eller att använda dem för andra ändamål. Frågeställningen blir: mera vägar eller lägre bilskatter. Jag tvivlar inte på vilket alternativ statsrådet föredrar i det valet, men det gäller att visa den inställningen i handling.

Statsrådet anför att medlen fördelas med beaktande av att vägförvaltningarna skall kunna bedriva arbeten i egen regi i en omfattning så att sysselsättningen av verkets egna fast anställda arbetare tryggas. Inom Göteborgs och Bohus län är förhållandet snarast det oönskade. Där har följderna av medelsinknappningen blivit att inskränkningarna gått ut över arbeten i egen regi. Arbeten, som utlämnats på entreprenad och är kontraherade, kan man inte göra någonting åt, utan de får fortgå. Det är arbetena i egen regi som måste omställas så, att verksamheten avpassas till de medelstillgångar som finns.

Under det gångna året visade det sig också att man måste räkna med en rätt betydande nedskärning av arbetarkåren. Vid ett tillfälle var det aktuellt att avskeda 60 vägarbetare, men tack vare ett tilläggsanslag, som man då fick, kunde avskedandena begränsas till 30 man. Senare under året kom ett par små tilläggsanslag i mindre poster. Det sista, jag vill minnas på 150 000 kronor, kom så sent som mellan jul och nyår. Det är uppenbarligen mycket svårt för en vägförvaltning att använda pengar, som kommer så sent, under samma år, men givetvis kommer de i alla fall till nytta. Faktum är emellertid att vägförvaltningen i det länet har måst avskeda sina egna arbetare på grund av medelsinknappningen.

Hela åtgärden, således rambegränsningarna, motiveras — såsom också framgår av statsrådets svar — med för-

Ang. medelstildelningen till vägarbeten m. m.

hållandena på arbetsmarknaden, bristen på arbetskraft. Jag vill härvidlag framhålla att i varje fall inom det län, som jag representerar och som jag känner bäst till, inte föreligger någon brist på vägarbetare. Jag fick senast i går bekräftat av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att det beträffande styrelsens egna arbeten inte har varit några svårigheter att få arbetskraft. Det föreligger således inget arbetskraftsproblem för vägbyggandets del.

Man säger då, att det råder brist på arbetskraft inom andra områden. Ja, vi känner ju till att det råder brist på utbildad arbetskraft på en mängd områden, men det torde kunna betvivlas, att denna brist avhjälpes genom att vägarbetarna ställas utan arbete. Vägarbetarna är nämligen inte specialutbildade på det sättet, att de kan ta vilket som helst annat yrkesarbete, utan de är vanligen grovarbetare.

En annan sak, som nog också bör observeras när vi talar om rambegränsningarnas inverkan på vägplanering och vägbyggnad, är den reform, som genomfördes för ett par år sedan och som innebär, att man låter inkomsterna för ett budgetår täcka utgifterna för kommande kalenderår, således ett halvår i förskott, för att man därigenom skall få bättre möjligheter att planera arbetena. Vinsten med denna reform, som säkerligen i och för sig kunnat vara av stor betydelse för vägbyggnadsverksamheten, blev helt spolerad genom det beslut om rambegränsningar, som kan komma omedelbart före eller t. o. m. — vilket hände förra året — under det kalenderår, då medlen skall användas. Tidigare hade man som regel omkring den 1 juni kännedom om vilka anslag som skulle komma att beviljas för kommande budgetår. Då hade man visserligen kort tid på sig att planera, men man kunde i alla fall planera för det kommande budgetåret. Nu skall man planera för ett kalenderår, som ligger sex månader längre fram i tiden. Beskedet om hur mycket medel som ställs till förfogande kommer alltså omedelbart före kalenderårets början eller t. o. m. efter kalenderårets ingång. Med denna ord-

ning blir det svårare för vägförvaltningarna att planera arbetena än det var med den gamla ordningen, då planeringen skedde för samma tid som anslagen gällde, d. v. s. för budgetåret.

Statsrådet har lovat att under året ompröva tilldelningen av medel, men vill vänta med den stora omprövningen till nästa år. Jag vill livligt hoppas att statsrådet verkligen företar en omprövning för innevarande kalenderår och då beaktar alla de svårigheter och olägenheter, som statsrådet säger sig vara fullt på det klara med, och tar hänsyn till de olika faktorer, som kan inverka.

Vad beträffar talet om att skjuta provningen för kommande år på framtiden, vill jag säga, att det ju är ett billigt sätt att komma undan, om man bara skjuter en sak på framtiden, men jag befarar att det inte blir mycket lättare att lösa frågan om ett år än det är i dag. Vi har väl då ungefär samma svårigheter att brottas med. Vad gäller denna provning tillkommer ju dessutom någonting däremellan, nämligen riksdagens egen provning av väganlagen, när sjätte huvudtiteln inom kort kommer upp till behandling. Jag hoppas verkligen att riksdagen själv också tar någon ställning till denna fråga och således redan vid behandlingen av anslagsfrågan säger sin mening om hur denna specialbudgets medel i fortsättningen skall användas.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON:**

Herr talman! Jag skall tillåta mig några korta reflexioner i anslutning till herr Anderssons anförande, och jag vill då först säga några ord med anledning av en formulering i detta anförande.

Herr Andersson sade någonting om att det inte i längden går att innehålla medel på sätt som nu sker eller att använda dem för andra ändamål. Jag vill därvidlag understryka, att det säkerligen inte finns någon, vare sig i regering eller riksdag, som tänker sig att medel från denna budget skall användas för andra ändamål. Jag tror vi kan vara överens om att vägmedlen skall användas för vägbyggnadsverksamhet och inte för någonting annat.

Ang. medelstildelningen till vägarbeten m. m.

Vad beträffar anvisande av anslag till Göteborgs och Bohus län — och det gäller för övrigt för alla län — har jag redan sagt, att vi är beredda att ompröva de fastställda ramarna, när detaljplaneringarna är klara, så att de egna, mera fast anställda arbetarna skall kunna beredas fortsatt sysselsättning. Om man i dag räknar med att eventuellt något tjugotal arbetare skulle bli arbetslösa fram emot september månad i år i Göteborgs och Bohus län, skulle jag tro att det rör sig om att täcka ett belopp av ytterligare mellan 200 000 och 300 000 kronor i en stat, som omfattar bortåt 10 miljoner kronor. Det är alltså inte fråga om någon större justering, ifall man vid den fortsatta prövningen inom denna vägförvaltning kommer till samma resultat som man i dag tror kommer att uppstå under senare delen av detta år.

Jag tror också att vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län har vissa möjligheter att klara dessa problem. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har nämligen meddelat oss, att vägförvaltningen där har förbrukat 99,6 % av de medel som anvisades för år 1955. Om den siffran som jag antar är riktig, tyder det på att vägförvaltningen — även om den haft svårigheter — har lyckats bemästra problemen på ett ganska tillfredsställande sätt.

Frågan om tillgången på arbetskraft inom väg- och vattenbyggnadsverkets område contra bristen på arbetskraft inom andra områden skall jag inte gå närmare in på; arbetskraftens sysselsättning i stort är ju ett problem som inte jag handlägger, utan den debatten får väl föras i annat sammanhang och utifrån andra förutsättningar. Det är där, såvitt jag förstår, fråga om en avvägning av vilka projekt och ändamål som i nuläget skall få företräde. Om man vidgar arbetena på ett område, får man med nödvändighet finna sig i inskränkningar på något annat. Jag är fullt på det klara med svårigheterna inom vägbyggnadsområdet — det har jag redan sagt — men jag är inte beredd att se detta som ett isolerat problem, skilt från alla de andra områden, där regeringen har att

göra avvägningar i fråga om arbetskraftens användning.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Endast några små kommentarer.

Vad först angår bilskattemedlen är jag alldeles övertygad om att varken statsrådet eller någon annan i riksdag eller regering har en tanke på att använda dessa medel för andra ändamål. Riksdagen menar säkerligen allvar med vad den tidigare uttalat i denna sak. Men det ligger mycket nära till hands att tänka sig, att om vi fortsätter att ackumulera behoven och inte använder medlen utan får mycket stora belopp fonderade, så blir möjligheterna att använda dem för sitt ändamål mindre och mindre. Den risken blir snarast större, herr statsråd, när det förhåller sig så, att vi ackumulerar behov inom snart sagt alla områden. Om detta skall fortgå ytterligare något år, kommer vi att i automobilskattemedelfonden ha en halv miljard som inte förbrukats, och jag är inte alldeles övertygad om att skattebetalarna vill nöja sig med det. De kommer kanske att säga: »Antingen får ni bygga vägar för pengarna, eller också vill vi betala mindre.» — Det är så jag ser frågan om bilskattemedlen.

Statsrådet nämnde att vägförvaltningen i Göteborgs och Bohus län inte hade svårigheter att använda sina anslag. Nej, säkerligen inte. Behoven är så stora, där liksom på många andra håll, att anslagen utnyttjas till allra sista öret, något som för övrigt framgår av att man har kunnat förbruka inemot 100 % av anvisade medel. Jag tror också att vägförvaltningen gör sitt yttersta för att använda medlen så förståndigt och nyttigt som möjligt. Men om en vägförvaltning i början av året får besked om hur stora anslag den får och rättar sin planering därefter, sedan på hösten får ett nytt besked om att något större belopp ställes till förfogande och mellan jul och nyår får besked om ytterligare någon medelstildelning, så förstår vi nog alla, att det blir ytterligt svårt att klara planeringen. Ett

Ang. prognosverksamheten rörande isförhållandena vid Norrlandskusten m. m.
sådant tillvägagångssätt måste vålla onödigt stora svårigheter, och det är detta jag har velat framhålla.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Till sist bara några ord om arbetskraften. Jag vet mycket väl att denna fråga har mycket stor räckvidd och att man inte kan bedöma vägbyggandets arbetskraftsfråga för sig. Men när herr statsrådet i sitt svar lika väl som i propositionen har åberopat arbetskraftsfrågan såsom ett skäl för sina åtgärder, så har jag inte kunnat underlåta att beröra den saken. Och då har jag kunnat konstatera att det, i varje fall vad gäller den vägbyggnadsverksamhet som skötes i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen regi, inte är någon svårighet att anskaffa arbetskraft.

Ang. prognosverksamheten rörande isförhållandena vid Norrlandskusten m. m.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ANDERSSON, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Hagbergs interpellation angående prognosverksamheten rörande isförhållandena vid Norrlandskusten m. m., och nu yttrade:

Herr talman! Herr Hagberg har frågat mig, om jag observerat de svårigheter för sjöfarten, särskilt på Norrland, som förorsakas av otillräcklig prognosverksamhet beträffande isförhållandena och om jag i så fall har för avsikt att undanröja dessa olägenheter genom att förstärka möjligheterna för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut till effektiv prognosverksamhet i detta hänseende.

I anledning härav får jag lämna följande, delvis från nämnda institut erhållna uppgifter.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut utfärdar f. n. genom sin avdelning för israpporttjänst årligen under cirka 200 dagar isberättelser för sjöfarten, som grundar sig på rapporter från samtliga lotsplatser och ett antal fyrplatser. Berättelsen över issituationen bekantgöres, förutom genom uppläsning i radion, genom en daglig rapport, som distribueras till vissa statliga myndigheter, isbrytarnämnden, enskilda sjöfartsintressenter och andra prenumeranter.

För att vidga israpporttjänsten till att även avse en verklig prognostjänst, framför allt till hjälp åt statens isbrytarverksamhet, har viss forskning rörande bl. a. sambandet mellan lufttemperatur och isläggning utförts av den statsmeteorolog, som leder israpporttjänsten. Detta har också lett till sådana resultat, att institutet i viss omfattning numera kan förutsäga tidpunkten för och utvecklingen av isläggningen i förhållande till vad som är normalt. Sådana isprognoser lämnas dag-

Herr statsrådet HJALMAR NILSON:

Herr talman! Jag tror inte att vi bör överdriva svårigheterna med vägplanerandet när det gäller tilläggsanslag, som i regel förbrukas på arbeten, som inte blir avslutade under året. Jag tror inte att dessa planeringssvårigheter är så synnerligen stora. Det må tillgivas mig, att jag har denna uppfattning, jag bygger därvid på vad jag sett av hur det går till på detta område ute i länen.

Jag vill i detta sammanhang säga ett par ord även om en annan sak. För 1955 meddelades beslutet om medelsförbrukningsramen först ett stycke in på det nya året. Jag är fullt på det klara med att svårigheterna blir större, ju längre man får vänta på besked om medelsramen. I år har vi försökt att lämna meddelande därom så tidigt som möjligt, men det ligger i sakens natur, att ju tidigare medelsramen fastställs, desto svårare har vi att överblicka möjligheterna till sysselsättning och annat som hör till bilden för det kommande året.

De åtgärder som har vidtagits beträffande Göteborgs och Bohus län och andra län och som rört sysselsättningen har, så långt vi i departementen känner till det, beslutats i fullt samförstånd med arbetsmarknadsstyrelsen, som har att pröva arbetskraftsfrågorna ur arbetsmarknadssynpunkt.

Ang. prognosverksamheten rörande isförhållandena vid Norrlandskusten m. m.

ligen till isbrytardirektören och intas en gång i veckan i israpporten. Jag kan nämna, att institutet den 5 december förra året rapporterade att isvintern i Bottniska viken kunde bedömas ligga tre veckor före normal tid. I själva verket blev emellertid läget där än värre, då lufttemperaturen i fortsättningen sjönk betydligt under det normala.

Vid en utredning om isbrytarberedskapen, som pågår inom sjöfartsstyrelsen, har nyligen fråga uppkommit om möjligheterna att till hjälp åt sjöfarten vid issvårigheter och för planläggning av isbrytarnas användning söka bedöma isutvecklingen på grundval av mera långsiktiga väderleksprognoser än institutets nuvarande över endast två dygn. Institutet har nämligen med viss framgång under förra året och i början av 1956 tidvis gjort försök med temperatur- och nederbördsprognoser för en vecka framåt. Det har nu ansetts önskvärt att i detta sammanhang under någon tid få pröva värdet av dylika väderleksprognoser, kompletterade med i anslutning härtill gjorda bedömanden av isläggningen. Man hoppas härvid inte bara kunna undan för undan ställa prognoser för isutvecklingen under den nu aktuella säsongen utan även få en bättre allmän insikt om med vilken sannolikhet ishinder till besvär för sjöfarten över huvud taget kan förutses komma att uppträda under en isvinters olika stadier. Sjöfartsstyrelsen har därför den 9 februari i år hemställt om medel för ersättning åt institutet mot det att institutet under cirka två månader utför och tillhandahåller styrelsen veckoprognoser för att försöksvis tjäna till ledning för isbrytarverksamheten. Kungl. Maj:t har den 10 februari på föredragning av handelsministern bifallit framställningen.

Det vill synas som om man nu först bör avvakta erfarenheterna av denna nyss påbörjade försöksverksamhet, innan ställning toges till frågan om att genomföra en mera permanent sådan prognosverksamhet och hur den i så fall bör utformas samt till frågan om att tillgodose de ökade ekonomiska och personella behov vid institutet, som kan bli

en följd av en sådan verksamhet och därmed sammanhängande förbättrad service åt sjöfarten och isbrytärtjänsten.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman: Den föregående interpellanten hade anledning att framföra vissa kritiska reflexioner kring det svar, som han hade fått från statsrådsbänken. Jag för min del befinner mig i den angenäma situationen att kunna inta en väsentligen mera positiv attityd.

Av statsrådets svar framgår två, såsom jag nog tycker, både värdefulla och glädjande fakta. Statsrådet meddelar, att sjöfartsstyrelsen den 9 i denna månad hemställt om medel för ersättning åt institutet mot det att institutet under cirka två månader utför och tillhandahåller styrelsen veckoprognoser att försöksvis tjäna till ledning för isbrytarverksamheten. Styrelsen ger därmed uttryck åt just de synpunkter, som jag tillät mig att i min interpellation anlägga på detta problem, och jag är givetvis tillfredsställd med att kunna konstatera, att sjöfartsstyrelsen omfattar samma betraktelsesätt.

Vidare meddelar statsrådet, att Kungl. Maj:t redan påföljande dag — den 10 februari — på föredragning av handelsministern bifallit framställningen och ställt medel till förfogande för försöksverksamheten, som alltså redan nu är i gång.

Statsrådet sade i slutet av sitt svar, att vi nu bör avvakta erfarenheterna av denna nyss påbörjade försöksverksamhet, innan vi tar ställning till frågan om att införa en mera permanent prognosverksamhet och bestämmer, hur den i så fall skall utformas, vilken personal som skall ställas till förfogande och vilken teknisk apparatur som skall anskaffas etc. Jag har samma uppfattning och anser det rimligt att, sedan pengar nu ställts till förfogande och försöksverksamheten kommit i gång, man avvaktar resultaten av densamma, innan man beslutar om eller gör något mera positivt uttalande till förmån för en mera permanent utökning av verksamheten.

Jag skulle emellertid för fullständighe-

Ang. prognosverksamheten rörande isförhållandena vid Norrlandskusten m. m. tens skull och mot bakgrunden av svaret gärna vilja ge kammaren en liten föreställning om hur det ser ut inom meteorologiska institutet när det gäller personalen. Om jag inte är fel underrättad, är det endast två man inom institutet som handlar hela den viktiga israpporttjänsten. Dessa två tjänstemän har bl. a. — såvitt jag vet — att varje dag ta emot och bearbeta telegrafiska rapporter från omkring ettusen israpportörer. Man kan förstå, att möjligheterna till ledighet för den personal, som stått till förfogande under denna isvinter, varit praktiskt taget obefintliga. Institutet har i sina *petita* tre år å rad hemställt om en blygsam utökning av personalen, men denna anhöllan har varje gång avvisats.

Statsrådet erinrar i sitt svar om att institutet med viss framgång under förra året och även i år tidvis gjort försök med temperatur- och nederbördsprognoser för en vecka framåt i stället för de vanliga vi känner till och som bara omfattar en å två dagar. Det är denna prognosverksamhet som med anlitande av de medel Kungl. Maj:t med prisvärd snabbhet den 10 dennes ställt till förfogande skall fortsätta under en tid av två månader. Jag kan i detta sammanhang tillägga att från Förenta staterna föreligger redan nu ganska gynnsamma erfarenheter av försök att med nya metoder göra förutsägelser för en vecka eller 14 dagar i sträck.

Som jag tillåtit mig påpeka i interpellationen, måste kostnaderna för det allmänna för anordningar av den art, det här är fråga om, te sig ytterligt blygsamma i förhållande till de värden för det allmänna, som här står på vinstsidan. Jag föreställer mig, att kammarens ledamöter i tidningarna i dag tagit del av de utförliga referaten från den stora konferens om vintersjöfarten, som i går ägde rum i Härnösand. I denna konferens deltog representanter för staten, kommuner, industri och sjöfart m. fl. intressenter. Vid denna konferens lämnades enligt referaten i tidningarna bl. a. den upplysningen, att 29 fartyg med laster för 36 miljoner kronor för närvarande ligger infrusna i norrlandshamnarna. Detta be-

tyder, att redarnas förluster uppgår till någonting mellan 80 000 och 90 000 kronor *per dag*. I och för sig kanske dessa siffror inte säger så mycket, men jag anser, att de varje fall lämnar en antydning om de värden, det här gäller.

Det är en allvarlig näsknäpp, årets isvinter gett oss, sade någon på mötet i Härnösand i går. Jag menar, att omdömet är befogat. Vi gör nog klokt i att beakta erfarenheterna och inte glömma bort dem, när till äventyrs — det ser litet mörkt ut för ögonblicket — ljummare vindar börjar blåsa.

Den detalj i fråga om isberedskapen, som jag i interpellationen tillåtit mig att peka på, har nog sin betydelse, och, såvitt jag kan förstå, delar kommunikationsministern min mening i detta hänseende. Vi har alltså nu att — och därom är jag ense med herr statsrådet — avvakta resultaten av den inledda försöksverksamheten med veckoprognoser för att tjäna till ledning för sjöfarten och isbrytartjänsten. Jag vågar emellertid, herr talman, förutsätta att man på vederbörligt håll, därest dessa resultat — vilket man har all anledning att förmoda — kommer att visa sig gynnsamma, inte dröjer med att vidtaga de nödvändiga åtgärderna i fråga om meteorologiska institutets personella och tekniska utrustning till sysselsättningens — framför allt i Norrland — och till näringslivets fromma.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 73, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 490, av herrar *Sunne* och *De Geer*;
- nr 491, av herr *Arrhén*; samt
- nr 492, av herr *Mossberger* m. fl.

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Andersson, Alvar*, och herr *Andersson, Lars*, väckta motionen nr 493.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 till vägunderhållet m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa, kronan tillhöriga fastigheter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 30 december 1955 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 37, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1957 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt att godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 485 av herr *Anders Johansson* och II: 643 av herr *Kristensson* i Osby m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå den av Kungl. Maj:t i proposition nr 37 be-

gärda fullmakten att förordna om prisutjämningsavgift; ävensom

b) de likalydande motionerna I: 486 av herr *Svärd* samt II: 644 av herrar *Cassel* och *Östlund*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 37 i vad den avsåge fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för tiden till och med den 30 juni 1957 uttaga prisutjämningsavgift.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 37 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 485 av herr *Anders Johansson* och II: 643 av herr *Kristensson* i Osby m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 486 av herr *Svärd* samt II: 644 av herrar *Cassel* och *Östlund*,

1) lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1957 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift; samt

2) godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Beträffande utskottets hemställen under punkten 1 hade reservation avgivits, av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Velander*, *Kristensson* i Osby, *Sjölin*, *Kollberg* och *Nilsson* i Bästekille, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 485 av herr *Anders Johansson* och II: 643 av herr *Kristensson* i Osby m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 486 av herr *Svärd* samt II: 644 av herrar *Cassel* och *Östlund* — ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 37, såvitt densamma avsåge fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för tiden till och med den 30 juni 1957 meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Frågan om uttagande av prisutjämningsavgifter aktualiserades ge-

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

nom en proposition till 1945 års riksdag. Man resonerade då på det sättet, att exportprisutvecklingen kunde på viktiga punkter vara i hög grad ägnad att försvåra den inhemska prisstabiliseringen. Denna behövde därför stödjas genom särskilda prisutjämningsavgifter vid exporten. Uttagandet av sådana avgifter, menade man, skulle ur de därav berörda exportindustriernas synpunkt innebära, att dessa komme i ett ekonomiskt läge, i viss mån motsvarande det som skulle förelegat, om exportpriserna varit underkastade reglering efter för hemmamarknaden godtagna normer. Avgifterna skulle alltså innefatta en prispolitiskt motiverad ersättning för den vanliga priskontrollen. Det var med andra ord i realiteten fråga om en kontroll även av våra exportpriser. Jag skulle tro, att detta förhållande knappast har uppmärksamats av så många av denna kammars ledamöter.

Departementschefen förklarade emellertid, att den tänkta anordningen vore direkt betingad av övergångstidens speciella problem och avsåge att bidra till en successiv inpassning av den svenska ekonomien i dess internationella sammanhang utan onödiga och skadliga kastningar under den tid som förflöte, till dess anpassningen kunde ske i normala former. Prisutjämningsavgifterna utgjorde sålunda en ren övergångsanordning. Behov syntes därför icke föreligga att ge dem någon fastare formell ram i särskild författning, utan det vore tillräckligt med ett riksdagens bemyndigande att för viss tid framåt, förslagsvis t. o. m. den 30 juni 1946, meddela föreskrifter om uttagande av sådana avgifter i antytt syfte. Med sådan motivering — eller sådana talesätt — undvek man all precisering av under vilka förutsättningar avgifterna skulle kunna uttagas. Och dock var det fråga om en fullmaktslagstiftning av djupt ingripande innebörd, som väl närmast fölle inom området för riksdagens beskattningsmakt.

Från högerhåll anfördes starka betänkligheter mot förslaget ur såväl principiella som konstitutionella och handelspolitiska synpunkter.

Även bevillningsutskottet fann vissa av dessa synpunkter vara förtjänta av uppmärksamhet och underströk utskottet, att med hänsyn därtill systemet med uttagande av prisutjämningsavgifter borde tillämpas endast där det befunnas oundgängligen nödvändigt för vinnande av de antydda syftemålen. Det var sålunda under stark tvekan och under betoning av att det vore fråga om en ren övergångsanordning, alltså en anordning av rent tillfällig karaktär, som bevillningsutskottet gav sin anslutning till propositionen.

Riksdagen godtog till alla delar utskottets betänkande.

Det har synt mig påkallat att erinra om denna bakgrund till det bemyndigande att förordna om uttagande av prisutjämningsavgift, som Kungl. Maj:t enligt den föreliggande propositionen nu för tolfte — säger tolfte — gången önskar få ytterligare prolongerat.

Motiveringen för denna begäran är ju, såsom vi vant oss vid, närmast intetsägende. I propositionen hänvisas blott till vad som anförts i tidigare sammanhang, samtidigt som vi får veta, att det icke är uteslutet, »att liknande omständigheter som de, vilka under åren 1950—1952 medförde kraftiga prisförskjutningar i vår utrikeshandel, åter kan inträffa» samt att det internationella ekonomiska läget under år 1955 icke synes uppvisa någon mera väsentligt ökad stabilitet, utan att tvärtom »påtagliga risker för en inflationistisk utveckling på nytt gjort sig gällande». Prisförskjutningen under år 1952 — ett av de nämnda åren — gick emellertid i sänkande riktning och ledde till att prisutjämningsavgifterna helt föll bort. Sedan maj sagda år har icke heller några prisutjämningsavgifter uttagits.

Sedan kan man efterlysa åtminstone någon precisering av vad som år 1945 betecknades såsom »övergångsanordning» har att göra med de påtagliga risker för en inflationistisk utveckling som år 1955 på nytt gjort sig gällande. Det kan vara av intresse att erfaras något därom.

Utskottet har intet annat att anföra

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

till stöd för sitt ståndpunktstagande än att utskottets uttalanden i ämnet under de senare åren »synes alltså äga giltighet».

Vilka är då dessa uttalanden? Jo de är, såsom utskottet har upprepat åtminstone i tre år, att det icke vore möjligt att avgöra, huruvida behov kommit att föreligga att i fortsättningen uttaga prisutjämningsavgift, att möjligheten därav icke borde uteslutas, liksom ej heller möjligheten att ett läge kunde uppkomma, i vilket det framstode såsom önskvärt, att man bevarat möjligheterna till snabba åtgärder för att stabilisera den inhemska prisnivån, samt att uttagande av prisutjämningsavgifter och därmed sammanhängande åtgärder borde betraktas såsom speciella anordningar, betingade av exceptionella förhållanden.

Detta utgör väl knappast någon motivering för ett bibehållande av den övergångsanordning av tillfällig karaktär i syfte att befordra den inhemska prisstabiliseringen omedelbart efter kriget, som diskussionen i detta sammanhang rör sig om. Det är endast ett talesätt som kan med samma styrka — eller rätteligen utan någon styrka eller bärighet alls — åberopas till stöd för vilket bemyndigande som helst, som Kungl. Maj:t kan vara benägna att begära. Om man finner sig kunna falla tillbaka på dylika motiveringar, markerar det enligt mitt sätt att se en lust till reglerande för reglerandets egen skull.

Ja, så lätt går det att förläna vad som uttryckligen betecknats såsom rena övergångsanordningar en hög grad av permanens. Man anser sig icke böra på något sätt söka klarlägga hur nu inflytandet från exportprisutvecklingen kan tänkas, såsom det hetat, på viktiga punkter »vara i hög grad ägnat att försvåra den inhemska prisstabiliseringen» eller hur denna stabilisering med stöd av det begärda bemyndigandet skall kunna verkligt befordras. Den något tveksamme måste känna sig uppfordrad att efterlysa det inflytande, som uttagandet av prisutjämningsavgifter av vår skogshantering faktiskt har haft för den inhemska prisstabiliseringen. Det räcker därvid-

lag inte med allmänna talesätt om vad man avsett, utan det gäller vad man reellt sett har utvunnit för just det angivna syftet.

Bemyndiganden av den art det här är fråga om får väl ändå icke ifrågakomma — det borde vi alla vara ense om — annat än i synnerligen extraordinära lägen och då icke heller med mindre än att bestämda preciseringar vinnes beträffande syftet därmed, möjligheterna att nå detta syfte och hur man därvid ämnar gå till väga etc.

Det kan över huvud taget icke vara försvarligt att riksdagen skall överlåta åt Kungl. Maj:t att i sitt ställe träffa avgöranden, varigenom exempelvis betydande belopp indrages till det allmänna av industriens exportintäkter eller där missförstånd kan uppstå eller olägenheter vållas beträffande vår utrikeshandel. Det måste vara på sin plats att det bemyndigande, som här avses och som en gång, obetänksamt nog, av riksdagen lämnats utan de preciseringar, jag här antytt, icke vidare prolongeras.

Till sist ett litet påpekande. I propositionen säger departementschefen, att uttalanden förekommit av det innehåll att vid överväganden av spörsmål rörande prisutjämningsavgiften i varje särskilt fall också andra synpunkter än de prispolitiska, bl. a. även handelspolitiska synpunkter, bör vinna beaktande.

Det synes mig angeläget erinra därom att ett sådant uttalande gjordes av bevillningsutskottet vid 1945 års riksdag i samband med det första bemyndigandet för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgifter. Att märka är emellertid, att detta uttalande skedde i anslutning till en från högerhåll väckt motion av restriktiv innebörd och att utskottets avsikt därmed var icke att föreskrift om uttagande av prisutjämningsavgift finge ske *på grund av* synpunkter av handelspolitisk karaktär utan att, när sådana föreskrifter meddelades, såsom meningen städe varit, *ur* prispolitiska synpunkter, vissa handelspolitiska synpunkter borde beaktas eller uppmärksammas. Detta betyder, med mitt sätt att se, att, även om uttagandet av prisutjämningsavgifter

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

kunde motiveras ur prispolitiska synpunkter, synpunkter av handelspolitisk karaktär dock kunde lägga hinder i vägen därför.

Jag utgår ifrån att departementschefen med sitt uttalande icke avsett någonting annat än detta.

Med det anförda hemställer jag, herr talman, om bifall till den vid utskottsberäkningen fogade reservationen.

Häri instämde herr *Ewerlöf* (h).

Herr **JOHANSSON, ANDERS**, (fp):

Herr talman! Det befullmäktigande för Kungl. Maj:t att vid förekommande behov uttaga prisutjämningsavgift, varom det här är fråga, må väl i första hand karakteriseras som en kvarleva från mera kristidsbetonade förhållanden. Som dylika förhållanden numera icke föreligger på det handelspolitiska området, saknar emellertid, så långt jag förstår, ett sådant befullmäktigande all aktualitet.

För denna synpunkt talar ju också den omständigheten att nämnda bemyndigande av Kungl. Maj:t i angivet syfte inte har behövt användas sedan år 1952 — alltså inte under de fyra senaste åren — och ingenting talar heller för närvarande för att något behov av ett sådant bemyndigande skulle yppa sig under den tidrymd man nu kan överskåda.

När detta ärende i följd var föremål för riksdagens behandling, yttrade dåvarande handelsministern Ericsson bl. a. följande: »Det är inte något önskemål från min sida att årligen begära dessa fullmakter. — Jag skall gärna erkänna», tillade han, »att det bästa vore, om vi kunde slippa fullmakten.» Om statsrådet Ericsson fortfarande haft hand om handelsdepartementet, så kanske man kunde vågat tro att denna framställning till årets riksdag inte skulle kommit. Nu har man emellertid anledning förmoda, att det är förra årets rundvirkesexport, som föranlett den nuvarande handelsministern att trots allt begära en ny fullmakt av årets riksdag. Ty på något annat område än trävaruexportens har väl ett

prisreglerande ingripande inte varit ifrågasatt.

På tal om denna rundvirkesexport vill jag emellertid framhålla, att den inhemska massaindustrien, trots denna export, fick sitt behov av råvara väl tillgodosett och detta utan att priset på denna rön-te någon påverkan av de utvunna exportpriserna på rundvirket. Om man sedan från skogsintresserat håll lyckades att till någorlunda förmånliga priser utomlands vinna avsättning för de kvantiteter, som den inhemska industrien inte kunde absorbera, torde väl detta enbart få betecknas som en förmån för landet och framför allt för dess handelsbalans, vilket väl handelsministern borde vara den förste att tacksamt erkänna. Jag vill tillägga att det ju här i första rummet gällde att ta till vara och vinna avsättning för virket från förra årets stora och överraskande stormfällningar.

Den här ifrågasatta förlängningen av den ifrågavarande fullmakten innebär i realiteten att riksdagen ger avkall på sin egen självklara beskattningsrätt, en eftergift som jag anser vara principiellt oriktig och i dagens läge helt omotiverad. Riksdagen är ju för övrigt numera själv samlad större delen av året och har därför möjlighet i extrema fall — därest sådana skulle uppkomma — själv ta ställning till dessa utan att behöva överlåta detta ställningstagande på Kungl. Maj:t. En handelspolitisk högkonjunktur eller en företeelse av det slag man här befarrar kommer väl inte heller så där hastigt och oförberett liksom en blixtnedslag från klar himmel utan att riksdagen själv skall hinna ta ställning till densamma.

Jag ber därför, herr talman, få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 37, i den mån den avser detta bemyndigande och yrka bifall till den i bevillningsutskottet avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Söderquist* (fp).

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag har för min del liksom de två föregående talarna svårt att anföra några nya skäl i detta ärende. Jag

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

borde därför i motsats till dem kunna fatta mig ännu kortare än de, men efter deras anföranden måste jag dock säga några ting.

Denna sak får betraktas såsom en ren beredskapsåtgärd. När det gäller kampen mot inflatoriska tendenser är ju svaret visserligen i viss utsträckning lämnat åt riksbanken, men regeringen är ju närmast ansvarig för om någonting händer på detta område. Under dessa omständigheter är det nödvändigt att ge regeringen vapen i händerna att kunna vidtaga de åtgärder som i varje ögonblick kan visa sig erforderliga. Det är därför som denna fråga — den må vara ursprungligen motiverad på det eller det sättet — ärligen återkommer, och riksdagen har varje gång givit regeringen denna fullmakt.

Det kan väl inte vara herrar opponenter obekant att vi alltsedan krigets slut levat i ett hårt pressat ekonomiskt läge med praktiskt taget ständig fara för inflatoriskt tryck. Detta har föranlett en hel rad av åtgärder, bland annat även den det nu är fråga om. Visserligen ger oppositionen, och det är dess rätt, regeringen skulden för vad som till äventyrs olyckligt sker. Den är tyst som små möss, när någonting lyckligt sker, men det hör ju också till oppositionens natur att vara tyst, när det passar, och skria, när så passar. Vi har hört på skriandet, och vi har hört tystnaden.

I detta fall har visserligen inte denna fullmakt tagits i bruk sedan i maj 1952 — jag litar på herr Velanders uppgift om detta datum — till februari 1956. Nära fyra år har alltså gått utan att den har använts. Detta kan väl ändå icke tyda på att den fullmakt, som givits, har missbrukats. När den sist användes, befann vi oss under ett sådant tryck, att vi överhuvud taget ropade på åtgärder för att bekämpa inflationen.

Jag vill inte disputera med herr Anders Johansson, om det under föregående år här i landet på vissa områden har förefunnits ett inflatoriskt tryck, som måhända har kunnat bringa denna fullmakt i diskussion. Vad propositionen har sagt och vad utskottet har upprepat om att

det ifrån skogsindustriellt håll förra året uttalades farhågor för att exportutvecklingen beträffande rundvirke kunde komma att medföra inflationsdrivande verkningar inom landet har, efter vad jag har uppfattat, icke bestritts. Det var alltså ett läge, då fullmakten skulle ha kunnat komma till användning. Vi red ut detta läge utan att använda den. Detta är ytterligare ett exempel på hur ogärna regeringen använder fullmakter som denna.

Det har här också talats om riksdagens beskattningsmakt. Jag vill bara erinra kammaren om att denna beskattningsmakt — om vi nu skall använda den termen — användes på det sättet att man får, visserligen under lagens tryck, frivilliga överenskommelser med praktiskt taget alla parter det här gäller. De pengar, som sålunda flyter in, användes sedermera efter riksdagens bemyndigande under riksdagens kontroll för sådana åtgärder som, eftersom pengarna har uttagits ut skogsindustrien, kan befrämja skogsindustriella syftemål. Användandet av fullmakten på detta sätt borde icke föranleda någon synnerligt stor ångslan.

Herr talman! Jag upprepar. Regeringen är den som närmast göres ansvarig för hur det går med penningvärdet här i landet. Regeringen måste lämnas vapen i händerna. Den använder och har använt detta vapen bevisligen på ett utomordentligt hänsynsfullt sätt och blott under exceptionella förhållanden. Jag förordar, herr talman, att kammaren bifaller utskottets tillstyrkande av den kungl. propositionen.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Den röda tråden i herr Sjödahls anförande var, att vi här hade att göra med en beredskapslagstiftning och att den såsom sådan väl borde existera även i fortsättningen. Det undgick förmodligen herr Sjödahl, att jag i mitt anförande nyss sökte klarlägga innebörden av bevillningsutskottets och riksdagens ställningstaganden till det vid 1945 års riksdag meddelade bemyndigandet. Jag tycker nog också, att det är rätt un-

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

derligt, att herr Sjödahl kan så helt abstrahera från vad exempelvis bevillningsutskottet då uttalade, eftersom herr Sjödahl var ledamot av utskottet. Både Kungl. Maj:t enligt den då föreliggande propositionen och riksdagen i sitt ställningstagande till utskottsbetänkandet utgick dock ifrån, såsom jag tidigare anförde, att det var fråga om en anordning, avsedd att underlätta den inhemska prisstabiliseringen under en kort övergångstid.

Det har här talats om rundvirkesexporten. Jag är inte införstådd med vad vederbörande talare då åsyftar. Jag är inte på det klara med att herr Johansson vandrar på riktiga vägar, när han säger, att handelsministern förmodligen har gått in för en prolongering av bemyndigandet med hänsyn till just denna export. Jag är inte heller på det klara med vad diskussionen om rundvirket kan ha för betydelse, när det gäller stabiliseringen i stort av vår inhemska prisnivå. Innan resonemanget därom föres vidare, tycker jag, att sambandet därutinnan bör närmare klarläggas.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill göra en mycket kort replik.

Herr Velander påpekade att denna lagstiftning kom till stånd som en övergångsanordning omedelbart efter kriget. Vi levde då alla i den föreställningen, att sedan vi väl hade genomlevt några år efter kriget skulle vi komma in i förhållanden, som närmast liknade de förhållanden, under vilka vi här i landet levde före det senaste världskriget. Men ack, det blev helt annorlunda! Utvecklingen blev lycklig ur den synpunkten, att vi marscherade in i den fulla sysselsättningens samhälle, men också litet tvivelssam ur den synpunkten, att alla de spörsmål, som reste sig i den fulla sysselsättningens samhälle, ställde oss inför helt nya uppgifter, vilka vi måste ta ställning till. Vad som var en tanke för en övergångstid blev sedermera en åtgärd under ett starkt inflationstryck, vari vi alltsedan dess faktiskt har levat.

Jag har, herr talman, icke abstraherat från de förhållanden, under vilka denna lagstiftning kom till stånd, men jag kan inte, såsom herr Velander, abstrahera från den verklighet vari vi lever.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjödahls uttalande nyss innebar ju, att man bedömde läget och utvecklingen helt oriktigt år 1945. Jag är inte benägen att här understryka den meningen, men om herr Sjödahls argument väger någonting, betyder det, att man 1945 inte räknade med den utveckling, som faktiskt kom att äga rum. Men det är, jag upprepar det, herr Sjödahls uttolkning av situationen. Jag vill inte ge mig in därpå i detta sammanhang. Jag håller sålunda fortfarande fast vid att bemyndigandet för Kungl. Maj:t var en åtgärd, avsedd att underlätta stabiliseringen av den inhemska prisnivån under en kort övergångstid.

Herr Sjödahl säger vidare att Kungl. Maj:t har tillämpat fullmakten på ett mycket hänsynsfullt och i övrigt utomordentligt bra sätt! Det skulle ha varit än värdefullare, om herr Sjödahl kunnat antyda, vilka resultat som uppnåtts i prisstabiliserande syfte vid bemyndigandets utnyttjande.

Herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Herr Velander ställde frågan, om det går att över huvud taget bevisa att denna fullmakt, i den mån den har utnyttjats, har tjänat det syfte, som låg bakom när riksdagen fattade sitt beslut.

Jag utgår ifrån att alla ledamöterna i kammaren vill erkänna, att i varje fall under åren 1951—1952, när denna fullmakt utnyttjades, så nådde statsmakterna det resultatet, att vi med fullmaktens hjälp kunde dämpa prisstegringarna på den inhemska marknaden.

Det är klart att herr Velander ser på dessa frågor annorlunda än vi gör. Han frågade nyss helt patetiskt, vilken betydelse exporten av rundvirke kan ha på den svenska prisstabiliteten. Det vore frestande att rekommendera herr Velan-

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

der att ta ett samtal med sina goda vänner inom cellulosaindustrin. Jag är förvissad om att han då får en lektion i hur prismekanismen fungerar, om det blir för stora exportkvantiteter, som kan avsättas till allt högre priser. Jag hade verkligen den uppfattningen, herr talman, att herr Velander skulle kunna genomskåda så pass primära ekonomiska sammanhang, som det här är fråga om.

Herr Johansson i Borås erinrade om att jag förra året vid behandlingen av denna fråga gav uttryck för den mening- en, att vi kanske inom rimlig tid kunde avskaffa fullmakten. Jag erkänner att jag vid den tidpunkten såg läget så, att vi **kanske snart kunde undvara denna beredskap** som vi nu har. Men herr Johansson kunde inte själv undgå att komma in på ett ämne, som utgör bakgrunden till vad handelsministern har skrivit i sin proposition, nämligen att vi kunde klara upp den situation som uppstod i våras. Ingen är gladare därför än jag, men det vore väl felaktigt att förneka att det då förelåg en situation, som var rätt besvärlig under en viss tid.

Jag håller ju gärna med herr Johansson i Borås om att det är tacknämligt att få in exportvalutor. Uttagandet av en prisutjämningsavgift behöver väl emellertid inte innebära att man avstår från att på exportmarknaden ta ut det pris man kan få. Avsikten är ju endast att reglera förhållandena på hemmamarknaden i prisstabiliserande syfte.

Jag är således ense med herr Johansson i Borås om att det är angeläget att kunna sälja på exportmarknaden, men jag bestrider att tillämpningen av prisutjämningsavgiftskungörelsen i och för sig skulle ha inneburit ett bortfall av några exportinkomster.

Sedan talas det mycket om att riksdagen bör vara försiktig med att utlämna fullmakter av denna karaktär därför att det är riksdagen allena som har beskattningsmakten. Det har i det sammanhanget fällt yttranden som ger mig anledning att erinra om att de stora pengarna, som har dragits undan företagen genom exportavgifterna, ingalunda tillförts det allmänna, d. v. s. dragits in till statskas-

san. Den överväldigande delen av dessa pengar ligger kvar hos företagen själva, hos skogsägarna, i särskilda fonder. Det allmänna har således alls inte tagit hand om dessa pengar. Den anvisning på 20 miljoner kronor, som handelsministern har tagit upp att frigöras för forskningsändamål, har tagits ur fonden för skogsvård. Faktum är att mycket små belopp av de medel som influtit genom prisutjämningsavgifterna har i egentlig mening indragits till statskassan. Att så har skett beror på att riksdagen uttryckligen har sagt ifrån till Kungl. Maj:t, att man skall förhandla med företagen så långt det är möjligt för att på den vägen söka nå fram till uppgörelser. Vi har också nått dylika uppgörelser. Vi har alltså inte i någon större omfattning tagit ut prisutjämningsavgifter utan i stället konjunkturutjämningsavgifter, vilket betytt att pengarna stannat hos företagen själva, fastän beloppen inte fått disponeras förrän efter viss tid.

Jag är faktiskt så optimistisk att jag i detta sammanhang vågar ge uttryck för den mening, att det i dag finns många företagare som kanske känner en viss glädje över att ha dessa dolda tillgångar i form av andel i dessa fonder, i all synnerhet som en hel del av dessa pengar redan har blivit beskattade och beloppen alltså nu är värda mera netto än vanliga inkomster för företagen.

Man får inte driva denna sak så långt att man med bortseende från verkliga förhållandet använder uttryck, som kan ge allmänheten den felaktiga uppfattningen, att mycket stora belopp genom dessa avgifter indragits till statskassan. Så är ingalunda förhållandet, utan vi har använt en helt annan metod.

Då Kungl. Maj:t nu har begärt att få fullmakten förlängd har det helt enkelt skett därför att vi känt ett behov av att upprätthålla denna beredskap ytterligare ett år. Jag kan gärna upprepa vad jag sade i fjol, att det inte kommer att vara särskilt angeläget för Kungl. Maj:t att återkomma till riksdagen och begära ytterligare förlängning av fullmakten. Vi har dock ansett att läget i år krävt en förlängning.

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

Det är sant som herr Velander sade, att hela tolv år gått sedan samlingsregeringen första gången kom till riksdagen och begärde denna fullmakt Alla partier som då var representerade i regeringen enades om att begära fullmakten. Även om man hade vissa principiella betänkligheter ansåg man det vara så viktigt att ha den, att man gick in till riksdagen med en begäran om att få fullmakten. Jag hör att herr Velander protesterar tyst i bänken bakom mig, men det förhöll sig faktiskt på detta sätt. Nu försöker man driva upp en alldeles speciell stämning emot denna fullmaktslag. Det faktum, att regeringen inte har utnyttjat fullmakten under de gångna fyra åren, kan väl inte utgöra en anledning att vi inte nu skulle få riksdagens förtröende att behålla fullmakten ytterligare ett år.

Jag uttalar, herr talman, den förhoppningen att kammaren måtte biträda utskottets hemställan.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte första gången som statsrådet Ericsson och jag ganska livligt diskuterar dessa spörsmål här i kammaren. Det har emellertid inträffat den förändringen, att statsrådet Ericsson, som tidigare uppträtt i egenskap av handelsminister, nu är socialminister. För min del tolkar jag dock inte detta så, att spörsmålen i fråga håller på att få karaktären av sociala problem!

Herr statsrådet menade, att jag hade anledning att hos företrädarna för skogsindustrierna söka få närmare information om rundvirkesexporten och därmed sammanhängande frågor. Det är möjligt att sådan information behövs, men jag behöver den icke i dag. Där emot tycker jag, att det hade legat nära till hands, att statsrådet i sammanhanget hade lämnat vissa informationer. Vi är väl alla ense om att en ny fullmakt för Kungl. Maj:t inte får användas annat än när så prövas erforderligt ur prispolitiska synpunkter. För min del utgår jag ju ifrån att det icke är nödvändigt med

någon fullmakt alls. Det skulle dock vara intressant att få något besked rörande herr statsrådets inställning till frågan, huruvida en reglering av rundvirkesexporten, om den vore på något sätt aktuell, skall ske på grund af prispolitiska synpunkter eller från handelspolitiska utgångspunkter.

För egen del är jag i princip inte anhängare av statliga regleringar. Jag anser ock att i förevarande fall det riktigaste och bästa vore, att de, som har hand om vår industriella produktionsapparat, får inrätta sig så, att vi kan utnyttja våra skogstillgångar utan att behöva förlägga diskussionen därom till det politiska planet.

Herr statsrådet talade om för oss, att uttagandet av prisutjämningsavgifter inte betydtt indragande av några större belopp till statskassan, utan att skogsindustrierna hade fått eller skulle få tillbaka det mesta av sina pengar. Det förhåller sig väl, herr statsråd, först och främst på det sättet, att skogsindustrierna inte anser sig böra inrätta sig så, att statsrådet eller Kungl. Maj:t skall förvalta deras pengar med rätt att bestämma när och i vilken ordning dessa får användas. Det är en sak. En annan sak är, att jag inte delar statsrådets uppfattning att det allmänna inte har tagit bra betalt för sitt besvär. Statsrådet och jag har varit inne på den saken en gång förut och då yttrade jag mig på följande sätt: »När man talar om återbäring av 70 eller 50 procent av de erlagda avgifterna skall man för övrigt inte glömma, vad det är exportörerna i själva verket får tillbaka. Hur mycket var det som exportörerna tillfördes genom överenskommelsen om återbäring av de 70 procenten? Ja, efter avdrag av de 30 procenten och efter avdrag av den inkomstskatt, som statsverket tar ut i förskott, och efter avdrag av kommunalskatten samt med hänsyn till att pengarna står räntelösa under många år, räknade man ju med att vad som faktiskt gick tillbaka till exportören var någonting mellan 25 och 30 procent.»

När enligt mina tidigare uttalanden, det bemyndigande som lämnades av

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

riksdagen 1945, faktiskt tog sikte på en kontroll eller reglering av våra exportpriser, är det klart att man inte stillatigande bevittnar, hurusom detta bemyndigande är efter år förlänges och detta med motiveringar som inte är någonting annat än allmänna talesätt.

Herr statsrådet **ERICSSON**:

Herr talman! Jag vill gärna bestyrka vad herr Velander antydde, nämligen att man inte skulle behöva använda den här fullmakten eller tillämpa systemet med konjunkturutjämnning, om man kunde nå en kvantitativ uppgörelse med leverantörerna å ena sidan till den svenska industrien och å den andra sidan på export. Detta var faktiskt vad som skedde förra året. Men prisutjämnings- eller konjunkturutjämningsavgifterna tar sikte just på priserna. Om man genom sådana avgifter drar undan en del av förtjänsten, leder det till att säljaren på exportmarknaden åtminstone för tillfället inte får samma favörer, som han annars skulle ha fått, och därmed blir exporten inte lika tilldragande, vilket i sin tur måste påverka läget på prisfronten inom landet.

Nu säger herr Velander att vi väl bör ordna det så, att vi helt utnyttjar våra skogstillgångar. Ja, det vill jag hoppas. Vad saken här gäller är ju — i varje fall är industrien rädd för det — att det kan uppstå en bristsituation i vilken den svenska skogsindustriens industriella kapacitet inte kan utnyttjas, därför att exporten får för stor omfattning. Jag vet emellertid att skogsägarna, kanske i första hand organiserade i skogsägarföreningarna, deklarerar som sin uppfattning, att det är angeläget se till att den svenska industrien får sina behov tillgodosedda, och jag tar fasta på detta. Det innebär ju, att regeringen, såsom jag hoppas, skall slippa ifrån att använda den här fullmakten.

Herr Velander sade i sitt senaste anförande att man ju ändå kunde påstå, att industrien och näringarna har fått avstå från en hel del i detta sammanhang, eftersom det inte blir mycket

pengar de får tillbaka. Jag inregistrerar den reträtt som detta herr Velanders yttrande innebär. Han vill alltså inte upprepa påståendet att det allmänna hade dragit in pengar i stor omfattning med stöd av ifrågavarande fullmakter. Det är industrien och skogsägarna som har pengarna placerade i fonder. Att de har betalat skatt i förskott är ju en helt annan sak. Skatten hade de ju fått betala också om inkomsterna flutit in på reguljärt sätt.

Varför skall industrien tvingas att disponera sina pengar på ett visst sätt, undrade herr Velander. Jo, herr Velander, det kan finnas mycket starka samhälleliga intressen som kräver hänsyn, och detta var förhållandet just åren 1951—1952. Om snabbt ökande exportinkomster uppstår verkar det faktiskt inflationsdrivande på det svenska prissystemet, och det var därför man måste vidtaga motåtgärder. Den svenska industrien bör ha — jag hoppas att den har det — känsla för just dessa synpunkter. Det är ett allmänt samhälleligt intresse att bevara prisstabiliteten så långt som det över huvud taget är möjligt. Det är endast ur den synpunkten som den nu diskuterade fullmakten vid vissa tillfällen kan vara absolut nödvändig.

Herr **JOHANSSON, ANDERS**, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är beredd att i långa stycken skriva under vad statsrådet Ericsson här anför, och jag är villig att erkänna att det i ett extremt läge, som vi hade 1951—1952, kunde vara av behovet påkallat att vidtaga en åtgärd som denna. Men frågan är om vi skall permanenta ett sådant bemyndigande i en tid, då det inte föreligger någon risk för dylika extrema lägen. Såvitt jag förstår finns det ingen fara för ett sådant förhållande inom överskådlig tid, och varken herr statsrådet eller herr Sjødahl har pekat på någon sådan risk. Jag förmodar att statsrådet Ericsson mycket väl känner till detta förhållande — herr Sjødahls kunskap när det gäller träva-

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

ruexporten räknar jag mindre med — och jag vill alltså erinra om vad herr statsrådet säkert vet, nämligen att det så långt man nu kan se inte finns någon risk för en överkonjunktur. Det är ju tvärtom så, att den västeuropeiska marknaden för närvarande översvämmas av kolossalt stora utbud från Sovjetryssland, så stora att köparna inte kan mer än till viss del acceptera dem och till priser, som ligger betydligt under vad vi här i Sverige kan konkurrera med. Så långt jag kan finna är det bara på trävarumarknadens område, som denna fullmakt kan behöva utnyttjas, och den förefaller alltså inte heller att behövas på det området.

När herr statsrådet säger att dessa prisutjämningsmedel inte använts till några allmänna ändamål, vill jag påpeka att detta må vara teoretiskt riktigt. Vi har dock i dagens proposition en fördelning av 20 miljoner kronor, som visserligen inte betraktas som allmänna, men där man kan ifrågasätta, om inte ett sådant ärende som skoglig forskning ändå kan vara lika befogat ur allmän synpunkt som ur enskild skogsägarsynpunkt. Jag skulle tro det!

Herr WERNER (bf):

Herr talman! Jag hade inte tänkt att uppträda som någon speciell talesman för den begärda förlängningen av den regeringsfullmakt, som det här gäller, och jag ger dem rätt som vill göra gällande, att en tillämpning av denna fullmakt i nuvarande läge både är onödigt och torde leda till mindre lyckliga konsekvenser. Jag har emellertid inom bevillningsutskottet inte velat motsätta mig denna förlängning, då ju fullmakten har existerat under lång tid och vi har erfarenhet av att regeringen med kallt omdöme underlåtit att tillämpa den i lägen då den inte behövts. Den har ju inte tillämpats sedan 1952.

Jag har lyssnat till debatten här och jag har annoterat hurusom herr Velander liksom herr Johansson i Borås gör gällande, att någon sådan situation inte är överhängande eller kan tänkas in-

träffa, som kan föranleda regeringen att sätta fullmakten i funktion. Jag hoppas att detta är riktigt. Men jag har här i min hand skogsindustriernas framställning till regeringen den 16 juli 1955, och den talar ett helt annat språk. Herr Velander bad socialministern ge honom en information om vad denna skrivelse innehöll, och jag kanske kan få uppträda i socialministerns ställe och ge denna information i mycket korta drag.

Skogsindustriernas samarbetsnämnd utgör de större skogsbolagens samarbetsorgan, och den erinrar i denna skrivelse om att representanter för skogsindustrien den 10 februari 1955 överlämnade en PM rörande exporten av rundvirke efter frilistningen i oktober 1953. Denna promemoria har bifogats den ifrågavarande skrivelsen. Sedan framhåller man, att exporten av massaved och props har visat en tydlig tendens att öka och att denna ökning vållat svårigheter på marknaden. — Man framhåller att det varit mindre att invända om denna virkesexport hämtats från de södra delarna av landet, men man framhåller att det nu har visat sig tendenser till ökade inköp även i Dalarna, Värmland och Dalsland. »Norrländ synes ännu så länge vara fredat», säger man, »men det finnes anledning förmoda, att även denna landsända kommer att beröras så småningom.»

När man använder ordet *fredat*, måste man väl tänka sig att här föreligger en överhängande fara för någonting skadligt. Vilken fara det är som man åsyftar framgår av att man nämner, att bland annat norrmännen betalar för helbarkad sulfitved, levererad fritt banvagn Charlottenberg, omkring 75 kronor för lösmeter, vilket ligger 15 kronor över det överenskomna inlandspriset, och att detta kan medföra en prisutveckling, som vållar att skogsägarna inte fullföljer sina kontrakt, och även i övrigt kan inverka menligt på prisöverenskommelserna med skogsägarföreningarna vid höstens avtalsuppgörelser. Sedan fortsätter man att tala om alla vådor som detta kan medföra. Jag vill här kraftigt understryka, att någon brist på råvara inte

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

har kunnat påvisas av industrien. Det är endast när det gäller prisbildningen som man talar om att det föreligger vådor.

Det framhålles vidare, »att en även i fortsättningen helt oreglerad export av rundvirke kommer att i ännu högre grad än sistlidna år verka inflationspådrivande, därest den inhemska industrien verkligen blir nödsakad att inköpa massaved inom landet i konkurrens med utländska intressen». Man talar från industrihåll ibland om värdet av en gemensam nordisk marknad och en fri konkurrens, liksom man nog på det hållet ofta och gärna framhåller det fördärvbringande i statens regleringsingrepp, eller, såsom herr Velander uttryckte det, att regeringen synes ha lust att »reglera för reglerandets egen skull» men när det tjänar de egna intressena, då är betänkligheterna borta.

I skrivelsen diskuteras först och främst frågan om införande av prisutjämningsavgifter och exportavgifter, men man anser nog att framför dessa åtgärder är en virkesreglering, en reglering av exportmarknaden, att föredraga. Det kan ju hero på den omständigheten att exportavgifterna och prisutjämningsavgifterna i första hand träffar skogsindustrien, medan ett stopp i fråga om rundvirkesexporten i alldeles särskilt hög grad skulle ha träffat endast skogsägarna och rundvirkespriserna.

Samarbetsutskottet uttalar till sist, »att, om statsmakterna har för avsikt att göra något ingripande beträffande exporten av rundvirke, detta måste ske mycket snart — före den 1 augusti — om ingreppet skall få den verkan, man avser. Vissa industrier i Syd- och Mellansverige äro i dag i den försörjnings-situationen att de kunna förväntas — närmast i desperation, och möjligen redan under juli månad — gå ut med priser på massaveden, som på ett ytterst besvärande sätt skulle prejudicera höstens förhandlingar med skogsägarför-eningarna och därjämte animera skogsägarna att icke fullfölja redan ingångna leveranskontrakt. För närvarande torde det närmast vara ett visst hänsynsta-

gande till kollegerna som håller tillbaka de virkesköpande industrier som befinna sig i denna bristsituation».

Jag skall inte fortsätta att föredraga samarbetsutskottets långa skrivelse. Jag vill endast konstatera att herr Velander möjligen genom denna skrivelse skulle kunna få värdefulla informationer om den situation, som han anser icke vara för handen men som av industriernas samarbetsnämnd ansetts vara mycket hotande under det gångna året. Jag förmodar att dessa representanter för skogsindustrien har mycket nära samband med högerpartiet.

Jag lyssnade med stor tillfredsställelse till anförandet av herr Johansson i Borås. Det andades en helt annan förståelse för skogsägarna än den som framkommer i folkpartiets stora motion år 1951, i vilken krävdes mycket djupt ingripande åtgärder och där man ställde frågan vad »regeringen egentligen tänker göra inför det förhållandet, att skogshanteringen och skogsindustrien synes dela en ökad intäkt på över 2 miljarder kronor». Det sades också i motionen, att man inte kan begära att andra grupper skall ställa sig likgiltiga inför en prisutveckling på ett visst område, som tillför en kategori av näringsidkare en så våldsam inkomstökning, när löntagarvärlden ser sina reallöner minskade. Man frågar »vilka åtgärder som från samhällets sida kunna vara motiverade för att undvika en pris- och inkomstutveckling, som i alltför hög grad gynnar vissa grupper och ställer andra grupper i ett sämre läge än tidigare. Endast i den mån detta sker torde det vara möjligt att vinna förståelse för en sådan inställning i fråga om inkomstbildningen att allmänna inkomst- och prisstegringar av mycket betydande storlek och därmed ökad kraft hos inflationen undvikas. Samhällsingripanden av denna art ha i vårt land sedan länge tillgripits under tider med häftiga pris- och inkomstförskjutningar».

Jag hörde att herr Johansson också anspelade på förhållandena 1951—1952, och det var väl dessa förhållanden som föranledde herr Ohlin och folkpartiet att

Ang. uttagande av prisutjämningsavgift m. m.

avge den motion jag nu citerat, en motion som dock påkallar mycket starka konfiskatoriska ingrepp mot en viss kategori här i landet, som i övrigt är mycket hårt beskattad, nämligen skogsägarna.

Ja, herr talman, jag har endast velat påpeka att det finns en mycket dubbeltydig uppfattning inom de grupper, som avgivit den föreliggande reservationen till betänkandet. I vissa fall påkallar man stora ingrepp från regeringens sida, men i andra fall är man, när det passar, alldeles främmande för tidigare intagna ståndpunkter.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Med hänsyn till den inriktning, som debatten nu senast har fått, vill jag säga ifrån, att jag för min del inte på något sätt har föranlett någon diskussion efter de linjer, herr Werner nu var inne på. I mitt första anförande siktade jag inte med ett enda ord på rundvirkesexporten, och jag anser, att frågan därom ligger helt utanför denna diskussion. Jag tänker mig, att också herr Werner skulle ha kunnat inse det, om han hade närmare fäst sig vid innehålllet exempelvis sista stycket av den inlaga, som han här föll tillbaka på. Jag tackar dock herr statsrådet och herr Werner för att de har velat informera mig om dessa ting. Jag beklagar dock, att herr Werner skulle behöva göra det på ett så ingående sätt, eftersom jag ändå har framfört mig den inlaga han här föredrog.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i det nu ifrågavarande betänkandet gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid be-

tänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 9 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 35.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 2 hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 kap. 24 och 33 §§ vattenlagen;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 74 § gruvlagen den 3 juni 1938; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—60

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 61

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

nr 11, i anledning av väckta motioner om upphävande av varuskatten för marmelad och ersättningsmedel härför.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om föreläggande för riksdagen av viss del av straffrättskommitténs förslag till brottsbalk, m. m.;

nr 9, i anledning av väckt motion om anteckning å personakt av vapeninnehav; och

nr 10, i anledning av väckt motion om införande av returrätt för köpare av bok-

verk som utgives enligt subscriptionsmetoden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna angående minderårigas rätt att föra traktor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja, dels ock med förslag till lag om åtgärder mot vattenförorening från fartyg, m. m.; samt nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, över motion om skyldighet för statens sakrevision och statens organisationsnämnd att årligen till riksdagen avgiva redogörelse för sin verksamhet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461); och

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1955 vid dess trettioåttonde sammanträde fattade beslut.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

Interpellation ang. bättre koordination av judiciell och administrativ bestraffning

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.; och

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 75, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 mars 1951 (nr 148) om rätt att vid taxering för inkomst njuta av drag för avgifter till vissa stiftelser, m. m.; samt

nr 77, angående omorganisation av statens lantbrukskemiska kontrollanstalt samt kemiska analyslaboratoriet vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök m. m.

Interpellation ang. bättre koordination av judiciell och administrativ bestraffning

Herr **HUSS** (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I en motion i första kammaren 1953 (nr 58) hemställde jag om sådan ändring i läroverksstadgan m. fl. skolstadgor, att relegationsstraff endast undantagsvis borde utdömas och inskränkas till sådana fall, där den fe-laude eleven kan anses hava utövat och fortfarande utövar ett dåligt inflytande på sina kamrater. Särskilt angeläget vore, framhöll jag, att den, som blivit dömd till villkorligt straff av allmän domstol eller gjorts till föremål för åtgärd av barnvårdsnämnd, icke som påbröd skulle dömas till förvisning från läroverket och sålunda erhålla dubbel bestraffning. Som högst otidsenlig betecknade

jag den grund för förvisning, som enligt stadgorna bestode däri, att lärjungen visat sig ovärdig att vid skolan åtnjuta undervisning. Motionen tillstyrktes av första kammarens allmänna beredningsutskott, att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda, vilket också blev kammarens beslut. Skolöverstyrelsen har sedermera inkommit till Kungl. Maj:t med förslag till reviderade stadgor, men någon kungl. proposition i ärendet har ännu icke avlämnats.

Även på andra områden har dels den administrativa bestraffningsformen framstått som mången gång alltför sträng och dels en bristfällig koordination mellan judiciell och administrativ bestraffning kunnat iakttagas.

I ett mycket uppmärksammat mål mot tvenne kadetter vid krigsskolan i Karlberg, vilka anklagats för häleri, förvisades kadetterna omedelbart från skolan och detta under former, som påtalats i annan ordning. Sedan rådhusrätten i Uppsala dömt kadetterna till ovillkorlig dom har Svea hovrätt sedermera ändrat dessa domar till villkorliga utan övervakning. Vid förvisning från läroanstalter, som hör under skolöverstyrelsens överinseende, skall förvisningsdomen underställas överstyrelsens prövning, varvid en förhastad kollegiedom kan korrigeras. Ofta skyndar sig dock en elev, som vet sig vara föremål för ifrågasatt förvisning, att anmäla utträde ur läroverket, varefter vederbörande icke längre står under kollegiets domvärjo. Även denna omständighet är från bestraffningssynpunkt otillfredsställande och understryker kravet på en omsorgsfull prövning av förvisningsdomar och ett uppskjutande av sådana till dess att det blivit klarlagt, huruvida ärendet kommer att hänskjutas till judiciell myndighet och till dess att denna avkunnat slutgiltig dom i ärendet. Förvisningarna i Karlbergsfallet tycks vara baserade på ett numera icke berättigat anspråk på

Interpellation ang. bättre koordination av judiciell och administrativ bestraffning
särställning för krigsskola. Intet hindrar de förvisade att vinna inträde vid universitet m. m.

I konseljen den 3 februari 1956 handlades — att döma av tidningsuppgifter — ett ärende rörande en av järnvägsstyrelsen beslutad degradering. En stations-skrivare i Sydsverige hade av hovrätten dömts till sex månaders suspension för oegentligheter. Därför degraderade järnvägsstyrelsen honom men lät honom behålla stations-skrivares lön, medan övriga förmåner, såsom pension, fribiljetter m. m. skulle utgå efter stationskarls löneklass. Den bestraffade gjorde hos Kungl. Maj:t gällande, att det här föreläge en dubbelstraffning i strid med gällande lag. Kungl. Maj:t beslöt — fortfarande enligt uppgifter i pressen — att återförvisa ärendet till järnvägsstyrelsen för ny handläggning.

I detta sammanhang bör framhållas, att enligt bestämmelse i 25 kap. 8 § strafflagen det visserligen förutsättes, att förvaltningsmyndighet för visst brott kan hava ålagt ämbetsman bestraffning vid den tidpunkt, då ärendet handlägges av domstol, men att förvaltningsmyndighetens beslut skall förfalla, om det ej helt eller delvis verkställt, då åtal för brottet väckes. Enligt ett prejudicerande rättsfall (RÅ 1951: 61) har polisman icke ansetts kunna disciplinärt bestraffas för gärning, som av allmän domstol belagts med straff. Även från den mera formella synpunkt, som här anlagts, synes det alltså angeläget, att förvaltningsmyndighets beslut i disciplinärende bör anstå, om ärendet synes komma att föranleda åtal.

En särskilt rigorös form av dubbelstraffning förekommer vid brott av läkare. Orsaken härtill är den, att det enligt 3 § lagen om behörighet att utöva läkekonsten den 21 september 1915 åligger medicinalstyrelsen att som påföljd till straff, som ådömts legitimerad läkare av domstol med anledning av vissa närmare angivna brott, för viss tid, ej över tio år eller för alltid återkalla hans legitimation. Ett dylikt straff, som helt utesluter möjligheten för läkaren att förtjäna sitt uppehälle, är hårdare än det, som drabbar andra brottslingar och bl. a.

även det, som drabbar en till avsättning från sitt ämbete dömd präst, enär denne icke kan berövas den rätt att förtjäna sitt bröd, som följer med prästvigningen. Deslegitimation av läkare innebär mer än en avsättning av en tjänsteman; den innebär att läkaren utsätter sig för nytt straff om han på något som helst sätt utnyttjar sin utbildning.

Icke sällan har det förekommit å ena sidan, att läkare, som av domstol dömts till villkorligt fängelsestraff, av medicinalstyrelsen berövats sin legitimation under viss tid, varigenom villkorligheten hos den judiciella domen blivit illusorisk för den dömd, och å andra sidan, att ovillkorligt dömd läkare undgått deslegitimation, sannolikt emedan medicinalstyrelsen av naturliga skäl ansett, att fängelsestraffet varit förenat med deslegitimation under strafftiden.

Den medicinalstyrelsen sålunda ålagda skyldigheten att återkalla läkares legitimation förutsätter, att »läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst». Om den sistnämnda av dessa båda förutsättningar är givetvis intet att säga. Skulle läkaren å andra sidan t. ex. hava låtit förleda sig, vilket understundom föranlett deslegitimation, att av humanitära skäl och utan att handla i vinningssyfte medverka till fosterfördrivning i ett antal fall, kan man knappast säga, att han visat sig ovärdig förtroende som *läkare*. På detta område har i samband med den allmänna klassnivelleringen i vårt land förekommit en förskjutning i det allmänna betraktelsesättet av den innebörden, att ingen — åtminstone icke utanför ämbetsmannakåren — anses ovärdig att arbeta därför att han undergått en bestraffning, lika litet som en skolelev av samma anledning skulle vara ovärdig att åtnjuta undervisning. Uppfattningen att deslegitimation skulle innebära en skyddsåtgärd från samhällets sida är knappast hållbar. Det är icke sannolikt, att en läkare, som ruinerats genom deslegitimation och nödtvungen sysslolöshet skulle visa sig mer lojal mot samhället

Interpellation om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge

än en läkare, som på grund av en mera mänsklig behandling från samhällets sida tillåtits återupptaga sitt arbete så snart detta låtit sig göra.

Huruvida den kommitté, som 1951 tillsattes för att företa en översyn av gällande lag om behörighet att utöva läkar-konsten och vars betänkande uppges inom kort komma att inlämnas till Kungl. Maj:t, tagit hänsyn till nu anförda förhållanden, är givetvis f. n. icke känt.

Med stöd av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande interpellation:

Anser sig herr statsrådet kunna medverka till en bättre koordination mellan judiciell och administrativ bestraffning och är herr statsrådet i tillfälle att framlägga sina synpunkter på frågan om de disciplinära bestraffningsformerna, som f. n. synes vara alltför stränga, åtminstone då de kombineras med judiciell dom?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spørsmål finge framställas.

Interpellation om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge

Ordet lämnades härefter på begäran till herr FRANZEN (bf), som yttrade:

Herr talman! År 1954 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att snarast möjliggöra iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge och bemyndigade Kungl. Maj:t att förskottera härför erforderliga medel ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden. Riksdagens ställningstagande var i överensstämmelse med vad som föreslagits i motionerna I: 380 och II: 404 samma år. Några åtgärder i det av riksdagen begärda syftet har emellertid ännu icke vidtagits.

Behovet av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge måste sägas vara mycket väl dokumenterat. Jordbruket i orten har icke de bästa förutsättningarna. Till följd härav minskar såväl antalet bruknings-

delar som den till jordbruket knutna befolkningen och därmed även folk-mängden i socknen. Jordbruket kan inte ensamt utgöra tillräckligt näringsunderlag i denna bygd. Det är därför av synnerligen stor vikt, att arbetstillfällen och utkomstmöjligheter skapas utanför det egentliga jordbruket. Detta är nödvändigt, om bygden skall kunna hållas levande. Tyvärr saknas i regeln förutsättningar inom området för startande av ny verksamhet, som kunde ge befolkningen kompletterande sysselsättning. Rationalisering av fisket är därför den enda framkomliga vägen. Jordbruket och fisket måste alltså alltjämt vara de enda huvudsakliga näringsgrenarna i Hall socken. En ändamålsenlig kombination mellan dessa näringsgrenar är den enda möjligheten att här bevara en levande bygd.

En nödvändig förutsättning härför är att en hamnanläggning snarast möjligt kommer till stånd vid Hallshuk. 1944 års fiskehamnsutredning underströk angelägenheten härav i sitt betänkande år 1947. Lantbruksstyrelsen framhöll i remissyttrandet 1953 och 1954, att frågan om att skapa lönsamma arbetstillfällen inom nämnda område måste lösas snabbt. Jordbruksutskottet underströk i sitt utlåtande nr 19 vid 1954 års riksdag, att det i motionerna föreslagna iordningställandet av en fiskehamn borde ske så snart som möjligt. Tillkomsten av ett bärkraftigt fiske skulle vara av stort värde även för jordbruket, framhöll utskottet.

Anslaget till byggande av fiskehamnar är litet i förhållande till det behov, som föreligger. För Gotlands vidkommande är det angeläget att flera fiskehamnar iordningsställes så snart ske kan.

Erforderliga medel till iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuk har inte inom för frågans lösning rimlig tid kunnat erhållas ur anslaget till byggande av fiskehamnar. Då en fiskehamn vid Hallshuk och den därmed följande rationaliseringen av fiskenäringen samtidigt är av så stor betydelse för jordbruksnäringen i bygden, ansågs det lämpligt, att de för hamnen erforderliga

Interpellation om iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge

medlen förskotterades antingen ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller ur jordfonden för att sedan i sinom tid återföras till nämnda anslag respektive fond från anslaget till byggande av fiskehamnar. Riksdagens beslut år 1954 hade denna innebörd. Det bör i detta sammanhang framhållas, att övriga planerade fiskehamnsanläggningar inte härigenom behöver försenas. Riksdagens beslut måste anses innebära, att de för hamnen vid Hallshuk förskotterade pengarna inte behöver föras från anslaget till byggande av fiskehamnar förrän ifrågavarande hamn enligt den uppgjorda förtursordningen skulle ha iordningställts.

Det har i orten väckt stor förvåning och undran, att ännu icke några åtgärder vidtagits till genomförande av de åtgärder, som riksdagen år 1954 uttalade sig för. Frågan om en fiskehamn vid Hallshuk måste på grund av dess betydelse för bygdens näringsliv ges en särställning. Det är därför av synnerligen stor vikt, att denna fiskehamn snarast möjligt iordningställs. Det kan framhållas, att Lärbro kommun redan anslagit en tiondel av det belopp, som erfordras för hamnens iordningställande. Då en skattetyngd kommun som Lärbro visat sig beredd till en sådan åtgärd, måste det tolkas som bevis för hur angeläget det ur bygdens synpunkt är, att hamnen snarast kommer till stånd. Det måste då vara lika angeläget, att den av riksdagen begärda åtgärden snarast möjligt vidtages.

Med anledning av vad jag här har anfört får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet ställa följande frågor:

Är herr statsrådet beredd att medverka till att åtgärder i enlighet med riksdagens anhållan år 1954 snarast möjligt vidtages i syfte att möjliggöra iordningställande av en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge, och när anser herr statsrådet i så fall, att ifrågavarande arbete kan påbörjas?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Tjeckoslovakien;

statsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i polislönereglementet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om upphävande av jordförvärvslagen den 3 juni 1955 m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner angående omprövning av gällande bestämmelser om rätt att försälja explosiva varor till minderåriga;

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna om skyldighet att erlägga licensavgift för radiomottagningsapparat;

nr 5, i anledning av väckt motion om nedsatt inträdesavgift för telefon åt invalider m. fl.; och

nr 6, i anledning av väckta motioner angående obligatorisk anskaffning av identitetsbrickor åt vissa barn.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.27.

In fidem
G. H. Berggren